

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА
Факультет педагогіки та психології

“Затверджено”

На засіданні Приймальної комісії
НПУ імені М. П. Драгоманова
Протокол №4 від «07» червня 2018р.

“Рекомендовано ”

Вченою радою Факультету
педагогіки і психології

Програма
вступного фахового випробування
з дошкільної педагогіки, психології та фахових методик

При вступі на навчання для здобуття ступеня **«Бакалавр»**
на базі здобутого освітньо-кваліфікаційного рівня
«Молодший спеціаліст»

Київ - 2018

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вступних випробувань розроблена на основі Типових навчальних програм підготовки фахівців дошкільної освіти освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» і спрямована на виявлення рівня сформованості професійної компетентності випускників ОКР «Молодший спеціаліст» у відповідності до Державних стандартів вищої освіти.

До змісту програми включені наступні фахові курси: «Загальні основи педагогіки», «Історія дошкільної педагогіки», «Психологія дитяча», «Дошкільна педагогіка», «Теорія та методика фізичного виховання дітей дошкільного віку», «Методика ознайомлення дітей з природою», «Дошкільна лінгводидактика», «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва» «Формування елементарних уявлень у дітей дошкільного віку». Визначено основні питання кожної навчальної дисципліни, які розкривають сутність, особливості та специфіку організації навчально-виховного процесу з дітьми дошкільного віку в умовах дошкільного навчального закладу. Особлива увага приділена питанням використання інноваційних технологій в освітньому процесі, різних підходів до організації педагогічної взаємодії дорослих з дитиною, міжособистісного спілкування у контексті «дитина – дитина», «дитина – дорослий» на основі спільної діяльності тощо.

На основі змісту навчальної програми визначено орієнтовні питання вступних випробувань. Структура екзаменаційного білету складається з трьох теоретико-методичних питань комплексного характеру та педагогічної задачі. Комплексний характер білету дасть можливість виявити педагогічну позицію вступника, бачення та розуміння ним актуальних проблем дошкільної освіти, рівень теоретичної підготовленості та сформованості практичних фахових умінь. Відповіді абітурієнтів на теоретико-методичні питання та вирішення педагогічної задачі (ситуації) допоможе спрогнозувати результативність подальшого здобуття освіти.

2. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ АБІТУРІЄНТІВ ІНСТИТУТ РОЗВИТКУ ДИТИНИ НА ВСТУПНОМУ ФАХОВОМУ ВИПРОБУВАННІ

За шкалою університету	Визначення	Характеристика відповідей абітурієнта	
		на питання теоретичного змісту	на питання практичного змісту
100-123 бали	Низький	Знання, але не розуміння педагогічних термінів, схематично побудована відповідь на поставлене питання, відсутність орієнтації в галузі сучасних наукових досліджень в галузі «Дошкільна освіта та виховання», невміння обґрунтувати думку.	Теоретичні положення не ілюструються прикладами з практики, невміння вирішувати, на основі попередньо набутих знань, прості педагогічні ситуації.
124-149 бали	Задовільний	Знання та розуміння педагогічних термінів, достатня відповідь на поставлене питання, виявлене вміння будувати думку.	Уміння ілюструвати теоретичні положення прикладами з практики, вирішувати на основі попередньо набутих знань, не складні педагогічні ситуації.
150-174 балів	Достатній	Знання та розуміння педагогічних термінів, логічно побудована відповідь на поставлене питання, орієнтації в галузі виховання і навчання дітей дошкільного віку, виявлене вміння обґрунтовувати думку.	Вільне оперування теоретичними положеннями та прикладами з практики, вміння вирішувати на основі попередньо набутих знань, педагогічні ситуації.
175-200 бали	Високий	Знання, чітке визначення та розуміння педагогічних термінів, логічно побудована і змістовна відповідь на поставлене питання, обізнаність в галузі дошкільної педагогіки за напрямком «Дошкільна освіта та виховання», виявлене вміння аргументувати думку.	Вміння підкріплювати теоретичні положення прикладами з практики, вирішувати на основі попередньо набутих знань, педагогічні ситуації.

Оцінка, отримана в межах 124-200 балів дозволяє «рекомендувати абітурієнта до зарахування за кошти фізичних та юридичних осіб», а стосовно абітурієнта, який склав вступну бесіду нижче, ніж на 124 бали, комісія приймає рішення «не рекомендовано до зарахування».

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

3.1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГКИ

Тема 1. Предмет, завдання і методи педагогіки.

Предмет педагогіки як науки. Виховання як явище суспільного життя. Видатні фундатори педагогічної теорії (Я.А. Коменський, Ж.Ж. Руссо, Й.Г. Песталоцці, Р. Оуен, Ф. Фребель, М.І. Пирогов, К.Д. Ушинський). Розвиток педагогічної думки в Україні (Г.С. Сковорода, А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський).

Завдання, зміст і методи виховання. Зв'язок педагогіки з іншими науками.

Тема 2. Виховання і розвиток особистості.

Провідна роль виховання і навчання в психологічному розвитку дитини. Роль ігрової, навчальної, трудової діяльності та спілкування в розвитку дитини. Віковий підхід до виховання і навчання дітей, вікова періодизація. Індивідуальні особливості дітей і їх врахування у вихованні і навчанні.

Тема 3. Мета і завдання виховання особистості.

Різнобічний розвиток особистості як важливе соціальне завдання сучасної педагогіки. Ідея різнобічного розвитку особистості в класичній і сучасній педагогіці. Мета виховання в українській народній педагогіці. Мета і складові частини виховання дітей раннього і дошкільного віку. Комплексний підхід у вихованні особистості. Гуманізація і демократизація процесу виховання в умовах сучасних навчальних закладів та сім'ї.

Тема 4. Особистість вихователя дітей дошкільного віку.

Вихователь сучасного дошкільного навчального закладу. Особливості його професії. Права і обов'язки вихователя. Професіограма вихователя. Роль вихователя у формуванні особистості дитини. Структура його діяльності, педагогічний такт та співробітництво з вихованцями як суб'єктами педагогічного процесу.

Тема 5. Система освіти.

Система освіти та її обумовленість потребами суспільства. Закони України «Про освіту» та «Про дошкільну освіту». Основні ланки системи освіти і їх характеристика. Варіативність типів навчально-виховних закладів в сучасних умовах. Типи дошкільних навчальних закладів.

3.2. ІСТОРІЯ ПЕДАГОГКИ

Тема 1. Історія розвитку народної освіти і педагогічної думки в Україні.

Народна педагогіка як першооснова становлення професійної, наукової педагогіки. Суть народної педагогіки і її принципи. Ідеї народної педагогіки в спадщині К.Д. Ушинського, Т.Г. Шевченка, І.Я. Франка, Л. Українки, С.Ф. Русової, В.О. Сухомлинського.

Освіта і виховання за часів козаччини. Педагогічні погляди та просвітницька діяльність Г.С. Сковороди, О.В. Духновича. Педагогічна теорія К.Д. Ушинського. Основи теорії дошкільного виховання К.Д. Ушинського.

Розвиток педагогічної думки в Україні в ХХ столітті. Просвітницька діяльність та педагогічні твори С.Ф. Русової. Педагогічна теорія та діяльність

А.С. Макаренка. Педагогічні погляди В.О. Сухомлинського та їх відображення в його творах. Педагогіка гуманізму, демократизму і співробітництва в практиці роботи Павлівської середньої школи. Роль сучасних педагогів-дослідників та вчителів-новаторів в розвитку педагогічної науки.

Тема 2. Історія розвитку зарубіжної педагогіки.

Виховання і школа в рабовласницькому суспільстві. Спартанська і Афінська система виховання. Виховання і школа в період Середньовіччя. Школа і педагогічна думка в епоху Відродження. Гуманістична педагогіка Томаса Мора і Томазо Кампанелли.

Педагогічна діяльність і теорія Я.А. Коменського. Вчення Я.А. Коменського про материнську школу.

Роль Ф. Фребеля в пропаганді ідей суспільного дошкільного виховання. Педагогічна діяльність та твори. «Дари» Ф. Фребеля дітям.

Педагогічна діяльність та погляди на виховання дітей дошкільного віку М. Монтессорі.

Розвиток суспільного дошкільного виховання в Росії: К.Д. Ушинський, Є.М. Водовозова, А.С. Симонович, Є.І. Тихеева. Роль Н.К. Крупської у розвитку суспільного дошкільного виховання.

Розвиток теорії виховання дітей раннього і дошкільного віку: М.М. Щелованов, Н.А. Аксаріна, Ю.А. Аркін, Є.О. Фльоріна, О.П. Усова, Н.П. Сакуліна, Н.О. Ветлугіна.

3.3. ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Тема 1. Програма виховання в дошкільному навчальному закладі.

Історія створення і вдосконалення програм виховання і розвитку дітей в дошкільному навчальному закладі. Особливості структури і змісту, принципи побудови програм. Характеристика сучасних програм виховання в дошкільних навчальних закладах: «Впевнений старт», «Малятко», «Дитина», «Дитина в дошкільні роки», «Українське дошкілля» та інших.

Тема 2. Виховання та розвиток дітей раннього віку.

Особливості розвитку і виховання дітей раннього віку. Провідна роль сім'ї у вихованні дітей раннього віку. Вікові етапи та особливості розвитку дітей першого року життя. Організація життя і виховання дітей першого року життя.

Провідні лінії розвитку і завдання виховання дітей другого року життя. Методика проведення режимних процесів. Характеристика різних видів діяльності: ігри, ігри-заняття, предметна діяльність.

Характеристика і завдання виховання дітей третього року життя. Криза трьох років. Зміст виховної роботи з дітьми третього року життя. Засвоєння дітьми правил поведінки, спілкування з ровесниками та дорослими.

Організація і методика проведення режимних процесів, ігор-занять та самостійної діяльності.

Тема 3. Фізичне виховання дітей дошкільного віку.

Значення, завдання та умови фізичного виховання. Сучасні дослідження про можливості фізичного розвитку та підвищення рухової активності дітей (О.Л. Богініч, Е.С. Вільчковський, Ю. Рауцкіс та інші).

Засоби фізичного виховання: сили природи (сонце, повітря, вода), гігієнічні фактори, режим, харчування, фізичні вправи.

Методи і прийоми фізичного виховання дошкільників. Співпраця з родинами у фізичному вихованні дітей.

Тема 4. Сенсорне виховання дітей дошкільного віку.

Сенсорний розвиток як передумова розумового розвитку дошкільників. Сенсорний розвиток дітей в педагогічних системах Я.А. Коменського, Й.Г. Песталоцці, Ф. Фребеля, М. Монтесорі, Є. Тихеевої, С. Русової.

Завдання, зміст і засоби сенсорного виховання дошкільників. Методи і прийоми сенсорного виховання.

Співпраця дошкільного навчального закладу і сім'ї з питань сенсорного виховання дітей.

Тема 5. Розумове виховання дітей дошкільного віку.

Необхідність розумового виховання дітей у дошкільному віці. Значення розумового виховання у розвитку особистості дитини та підготовці до навчання у школі.

Завдання і зміст розумового виховання. Засоби розумового виховання: гра, праця, навчання, ігрова діяльність.

Своєрідність процесу навчання дітей дошкільного віку. Формування основ навчальної діяльності в дошкільному віці. Керівна роль вихователя в організації процесу навчання. Зміст навчання дітей дошкільного віку. Форми організації навчання дітей в дошкільних навчальних закладах.

Методи та прийоми навчання дітей дошкільного віку, їх класифікація. Вибір і поєднання різних методів і прийомів залежно від дидактичної мети занять, змісту навчального матеріалу, вікових та індивідуальних можливостей дітей. Гуманізація та демократизація процесу навчання дітей в сучасних дошкільних навчальних закладах.

Заняття - основна форма організації навчання в дошкільному навчальному закладі. Типи і види занять. Організація, обладнання і методика проведення занять в різних вікових групах. Сутність освітньо-виховної роботи на заняттях.

Запитання дітей, їх значення для розумового розвитку. Вимоги до відповідей на дитячі запитання.

Співпраця дошкільного навчального закладу та сім'ї з питань розумового виховання дітей.

Тема 6. Моральне виховання дітей дошкільного віку.

Народна, класична та сучасна педагогіка про необхідність морального виховання дітей з раннього віку.

Завдання і зміст морального виховання дітей дошкільного віку. Засоби морального виховання. Моральне виховання в різних видах діяльності. Методи і прийоми морального виховання, особливості їх використання у різних вікових групах.

Виховання любові до батьківського дому, до матері, батька, рідних, і близьких. Виховання любові до України, поваги до традицій і культури українського народу.

Виховання у дошкільників почуття колективізму. Умови формування дитячого колективу. Методика виховання основ колективізму та дружби у дошкільників.

Виховання дисциплінованості та культури поведінки у дошкільників. Норми і правила поведінки для дітей дошкільного віку. Культура спілкування – важлива складова культури поведінки дітей. Виховання взаємоповаги та взаємодопомоги у дітей. Методика виховання дисциплінованості і культури поведінки.

Дитячі скарги і ставлення до них вихователя. Виховання моральних рис характеру в дошкільному віці: сміливості, рішучості, наполегливості, доброти, чуйності, милосердя, гуманізму, життєрадісності, скромності, чесності і правдивості.

Співпраця з родинами у моральному вихованні дітей.

Тема 7. Трудове виховання дітей дошкільного віку.

Народна та класична педагогіка про необхідність трудового виховання дітей з ранніх років. Своєрідність праці дітей дошкільного віку.

Завдання трудового виховання в дошкільному навчальному закладі. Види і зміст дитячої праці в різних вікових групах. Основні форми організації праці дітей в дошкільних навчальних закладах.

Місце праці в режимі дня дошкільного навчального закладу. Педагогічні та гігієнічні вимоги до організації праці дітей.

Співпраця з сім'єю з питань трудового виховання дітей.

Тема 8. Естетичне виховання дітей дошкільного віку.

Характеристика понять «естетичне» і «художнє» виховання. Необхідність естетичного виховання дітей з ранніх років. Сенсорний розвиток – передумова естетичного виховання дошкільників.

Завдання та зміст естетичного виховання, основні засоби естетичного виховання. Своєрідність методів естетичного виховання дошкільників.

Естетична підготовка вихователя – умова успішного виховання дітей.

Співпраця з сім'єю з питань естетичного виховання дітей.

Тема 9. Свята та розваги в дошкільному навчальному закладі.

Значення свят та розваг для різнобічного розвитку дітей, формування у них активної та життєрадісної позиції.

Види свят та їх зміст. Виховна роботи з дітьми, пов'язана з підготовкою до свят.

Створення умов для відображення дітьми вражень про свята в художньо-творчій та ігровій діяльності.

Освітньо-виховне значення різних видів дозвілля в дошкільному навчальному закладі, їх місце в розпорядку дня.

Свята та розваги в практиці родинного виховання.

Тема 10. Ігрова діяльність дітей дошкільного віку.

Гра – провідна діяльність дошкільників, соціокультурний характер гри. Ігри як засіб виховання та умова різнобічного розвитку дітей. Роль гри в організації життя дітей дошкільного віку. Місце гри в педагогічному процесі дошкільного навчального закладу.

Класифікація ігор та їх характеристика. Творчі ігри та ігри з правилами, особливості їх організації та прийоми керівництва ними.

Роль іграшки в розвитку ігрової діяльності дошкільників. Види іграшок та їх характеристика. Українська народна іграшка, її педагогічна та художня цінність.

Вимоги до іграшок, їх використання в освітньо-виховній діяльності.

Спільна робота з сім'єю з питань організації ігрової діяльності дітей.

Тема 11. Співпраця дошкільного навчального закладу і сім'ї.

Народна педагогіка про провідні напрямки родинного виховання.

Роль сім'ї у вихованні дітей. Педагогічно доцільні умови виховання дітей в сім'ї. А.С. Макаренко та В.О. Сухомлинський про умови сімейного виховання.

Умови успішної співпраці дошкільного навчального закладу з родинами. Завдання, зміст та форми організації роботи дошкільного навчального закладу з батьками. Педагогічне просвітництво серед населення.

Тема 12. Наступність у роботі дошкільного навчального закладу і школи.

Необхідність в наступності роботи дошкільного навчального закладу і школи. Характеристика понять «наступність» і «перспективність».

Показники готовності дитини до школи. Особливості організації життя в дошкільному навчальному закладі.

Знайомство дітей старшого дошкільного віку із школою, виховання інтересу до школи та навчання.

Форми спільної роботи дитячого садка і школи.

Робота з сім'єю щодо підготовки дітей до школи.

Тема 13. Планування та аналіз освітньо-виховної роботи з дітьми в дошкільному навчальному закладі.

Значення планування для систематичного і послідовного розв'язання завдань виховання та навчання дітей. Програма виховання і навчання – основа для планування педагогічної роботи. Принципи планування. Види планування. Варіативність планування освітньо-виховної роботи з дітьми. Планування роботи в різних вікових групах.

Орієнтовні питання до вступних випробувань з курсів «Загальні основи педагогіки», «Історія дошкільної педагогіки», «Дошкільна педагогіка».

1. Визначте завдання і зміст сенсорного виховання дітей раннього віку.
2. Визначте завдання та принципи функціонування дошкільної освіти у світлі Закону України «Про дошкільну освіту».
3. Визначте передумови розвитку сюжетно-рольової гри в ранньому віці.
4. Визначте роль дорослого у розвитку дитини.
5. Визначте та обґрунтуйте актуальність сучасних проблем дошкільної педагогіки.
6. Визначте та охарактеризуйте вікові психофізіологічні особливості розвитку дітей дошкільного віку.
7. Визначте та охарактеризуйте пріоритетні напрями розвитку дошкільної освіти в світлі сучасних державних нормативно-правових документів.
8. Визначте та проаналізуйте основні класифікації дитячих ігор.

9. Визначте та проаналізуйте сучасні форми організації навчання дітей в дошкільному навчальному закладі.
10. Охарактеризуйте Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) як сукупність вимог суспільства до вихованості й навченості дитини дошкільного віку.
11. Охарактеризуйте виховне значення творчої гри та роль вихователя у її розвитку.
12. Охарактеризуйте вікову періодизацію дитинства.
13. Охарактеризуйте завдання розумового виховання дітей дошкільного віку.
14. Охарактеризуйте засоби естетичного виховання дітей дошкільного віку.
15. Охарактеризуйте педагогічні ідеї та систему освіти Я. А. Коменського.
16. Охарактеризуйте сучасні вимоги до особистості вихователя дітей дошкільного віку.
17. Охарактеризуйте сучасні форми організації трудового виховання дітей дошкільного віку.
18. Охарактеризуйте театралізовано-ігрову діяльність дітей дошкільного віку.
19. Охарактеризуйте форми педагогічної взаємодії дошкільного навчального закладу з сім'єю.
20. Проаналізуйте чинні програми виховання і навчання дітей дошкільного віку.
21. Розкрийте взаємозв'язок національного і загальнолюдського у вихованні дітей дошкільного віку.
22. Розкрийте види, зміст і виховне значення праці дітей дошкільного віку.
23. Розкрийте виховний та освітній потенціал української народної іграшки.
24. Розкрийте значення, завдання та зміст морального виховання дошкільників.
25. Розкрийте педагогічні погляди К. Д. Ушинського на виховання дитини дошкільного віку.
26. Розкрийте педагогічні умови виховання вольової поведінки у дітей дошкільного віку.
27. Розкрийте погляди В. О. Сухомлинського на виховання та навчання дітей дошкільного віку.
28. Розкрийте сутність поняття «готовності дітей до шкільного навчання». Визначте види готовності дітей до школи.
29. Розкрийте шляхи виховання у дітей початків гуманізму.
30. Складіть план виступу на педагогічній раді на тему: «Народна іграшка у вихованні дітей раннього і дошкільного віку».

3.4. ПСИХОЛОГІЯ ДИТЯЧА

Тема 1. Характеристика провідного виду діяльності від народження до закінчення школи

Безпосередньо-емоційне спілкування. Предметно маніпулятивна гра.

Сюжетно-рольова гра. Навчальна діяльність. Інтимно-особистісне спілкування. Навчально-професійна діяльність.

Тема 2. Розвиток сенсорно-перцептивної сфери дошкільника

Початковий етап у сенсорно-перцептивному розвитку дитини. Особливості сенсорно-перцептивного розвитку дитини раннього віку. Сенсорно-перцептивний розвиток дитини від 3 до 7 р. Формування сенсорних еталонів у процесі орієнтувальних дій.

Розвиток спостереження – цілеспрямованого сприймання. Розвиток різних видів сприймання дитини від народження до 7 років.

Тема 3. Розвиток емоцій у дошкільному віці

Особливості емоційного розвитку у немовлячому віці. Емоційний розвиток у ранньому дитинстві. Емоційний розвиток у віці 3-7 років. Характеристика етичних почуттів дошкільника. Розлади емоційної сфери дошкільників.

Тема 4. Воля та система мотивів у дошкільному віці

Розвиток передумов волі у немовляти та у дитини раннього віку. Розвиток волі у дошкільному віці. Виникнення системи мотивації, підпорядкування мотивів.

Психолого-педагогічні умови розвитку волі

Тема 5. Розвиток мовлення дитини дошкільного віку

Усвідомлення мовлення дошкільниками та підготовка до навчання грамоті.

Розвиток словесної творчості старших дошкільників. Складання дошкільниками казок та оповідань.

Особливості римування в дошкільному віці.

Тема 6. Спілкування і спільна діяльність дошкільника з ровесниками

Особливості спілкування і спільної діяльності дошкільника з ровесниками та їх роль у його психічному розвитку

Порівняння спілкування дитини з дорослим та з ровесником. Вплив спілкування з ровесником на психічний розвиток дошкільника

Розвиток спілкування і спільної діяльності з ровесниками у дошкільному віці.

Емоційно-практична форма спілкування немовлят. Ситуативно-ділова форма спілкування дошкільників. Позаситуативно-ділова форма спілкування дошкільників.

Вплив групи дошкільного закладу на психічний і особистісний розвиток дитини

Тема 7. Нормативні показники та активізація сюжетно-рольової гри у дошкільному віці.

Рівні розвитку сюжетно-рольової гри у дошкільника

Формування передумов рольової гри.

Прийоми активізації сюжетно-рольової гри. Організація сюжетно-рольової гри.

Тема 8. Психологічні особливості дитячої праці

Елементи трудової діяльності в ранньому дитинстві. Значення трудової діяльності дошкільника та розвиток її структури.

Трудова діяльність дошкільника як передумова професійного самовизначення. Взаємозв'язок трудової діяльності та гри дошкільника.

Розвиток компонентів структури трудової діяльності дошкільника. Оволодіння дошкільником новими видами й формами праці. Розвиток співпраці дошкільника з однолітками.

Тема 9. Психологічні особливості конструктивної діяльності дошкільників

Конструктивна діяльність у дошкільному віці. Конструювання-зображення і будівництво для гри.

Роль дорослого в організації конструктивної діяльності вихованців.

Тема 10. Психологічні особливості організації самостійної ігрової діяльності дошкільників

Вимоги до організації самостійних ігор дітей в умовах групової кімнати.

Особливості організації самостійної ігрової діяльності дошкільників на свіжому повітрі.

Роль вихователя в організації самостійних ігор дошкільників.

Тема 11. Становлення свідомості старшого дошкільника

Розвиток самосвідомості старшого дошкільника. Психолого-педагогічні умови розвитку самосвідомості.

Роль оцінки дорослого у становленні особистості старшого дошкільника.

Виховання гуманних почуттів у старшому дошкільному віці.

Тема 12. Естетичний розвиток у дошкільному віці

Етичний розвиток у ранньому дитинстві.

Розвиток моральної свідомості дитини 3–7 років. Перехід від зовні зумовленої моральної поведінки до свідомої

Психолого-педагогічні умови формування етичної свідомості та поведінки дошкільника.

Передумови етичного розвитку у немовлячому віці. Недоліки етичного розвитку дошкільників.

Тема 13. Розвиток творчих здібностей у дошкільному віці

Поняття «творчих здібностей». Умови та психологічні чинники розвитку творчих здібностей.

Особливості роботи з творчо обдарованими дошкільниками.

Засоби активізація творчого потенціалу педагогів та батьків.

Особливості створення креативно збагаченого середовища в умовах родинного виховання та ДНЗ.

Орієнтовні питання до вступних випробувань з курсу «Дитяча психологія»

1. Визначте етапи розвитку мовлення дитини раннього віку.
2. Визначте основні закономірності психічного розвитку людини.
3. Визначте основні причини конфліктів між дітьми та шляхи їх подолання.
4. Визначте особливості розвитку уваги дітей дошкільного віку.

5. Визначте передумови формування особистості у ранньому дитинстві. Криза трьох років.
6. Визначте психологічні особливості дітей різних типів темпераменту
7. Визначте роль біологічних і соціальних факторів у психічному розвитку дитини.
8. Визначте специфіку управління розвитком волі у дошкільників.
9. Дайте характеристику самосвідомості і дошкільника.
10. Дайте характеристику трудовій діяльності дитини дошкільного віку.
11. Дослідіть особливості прояву темпераменту і характеру дитини дошкільного віку.
12. Назвіть особливості формування уяви у період дошкільного дитинства.
13. Назвіть передумови та умови психічного розвитку дитини.
14. Назвіть продуктивні види діяльності дошкільника.
15. Назвіть складові психологічної готовності дитини до школи.
16. Охарактеризуйте види мислення у дошкільному віці.
17. Охарактеризуйте вікову періодизацію дитинства.
18. Охарактеризуйте новоутворення пізнавальної сфери у період раннього дитинства.
19. Охарактеризуйте особливості розвитку мовлення в дошкільному віці.
20. Охарактеризуйте особливості розвитку мотиваційної сфери і формування самосвідомості дошкільника.
21. Охарактеризуйте особливості сенсорного розвитку дошкільників.
22. Охарактеризуйте особливості спілкування дітей з дорослими і однолітками.
23. Охарактеризуйте процес розвитку емоцій та почуттів у дошкільному віці.
24. Охарактеризуйте процес розвитку пам'яті дошкільників.
25. Охарактеризуйте розвиток пізнавальних процесів дошкільника.
26. Розкрийте особливості розвитку особистості у старшому дошкільному віці.
27. Розкрийте педагогічні умови виховання дисциплінованості у дітей дошкільного віку.
28. Розкрийте проблеми вікової періодизації психічного та особистісного розвитку дитини.
29. Розкрийте роль гри у розвитку мотиваційної сфери дошкільника.
30. Розкрийте шляхи попередження соціальної дезадаптації дитини.

3.5. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 1. Предмет теорії і методики фізичного виховання дітей від народження до шести років.

Предмет та основні завдання курсу. Характеристика основних понять: фізичний розвиток, фізичне виховання, фізична культура, рухова підготовленість, фізкультурна освіта, спорт. Зв'язок теорії фізичного виховання з іншими науковими дисциплінами. Природничо-наукові основи курсу. Основні методи наукових досліджень в галузі фізичного виховання. Становлення системи фізичного виховання.

Етапи розвитку теорії та методики фізичного виховання. Актуальні проблеми фізичного виховання дітей дошкільного віку в працях педагогів минулого (Я.А. Коменський, Й.Г. Песталоцці, Ж.Ж. Руссо, П.Ф. Лесгафт, Є.А. Аркін, К.Д. Ушинський, С.Ф. Русова, А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський).

Основні джерела розвитку теорії фізичного виховання. Сучасні проблеми теорії фізичного виховання дітей дошкільного віку.

Тема 2. Характеристика завдань фізичного виховання дітей дошкільного віку.

Комплексний підхід у реалізації завдань фізичного виховання. Характеристика оздоровчих, освітніх та виховних завдань фізичного виховання дітей дошкільного віку. Валеологічна спрямованість завдань фізичного виховання. Роль дошкільних навчальних закладів у вирішенні завдань з фізичного виховання.

Тема 2. Характеристика засобів фізичного виховання.

Характеристика засобів фізичного виховання дошкільнят: сили природи (сонце, повітря і вода); гігієнічні фактори (розпорядок процесів життєдіяльності, харчування, особиста та громадська гігієна); фізичні вправи (масаж, рефлекторні вправи, пасивні, пасивно-активні та активні фізичні вправи). Характеристика фізичних вправ: поняття про зміст, структуру і техніку фізичних вправ. Класифікація фізичних вправ. Вимоги до вибору фізичних вправ.

Тема 3. Закономірності формування рухових навичок у дітей.

Поняття про рухові вміння та навички, умови їх формування. Етапи навчання дітей руховим діям: початкове розучування рухової дії, поглиблене розучування, закріплення та удосконалення рухових дій. Закономірності формування рухових навичок (інтерференція, фазовість, хвилеподібність, вроджений автоматизм). Взаємозв'язок формування рухових навичок та розвитку фізичних якостей: швидкості, спритності, витривалості, сили, гнучкості, окоміру у дітей дошкільного віку. Особливості добірки фізичних вправ для розвитку фізичних якостей.

Тема 4. Дидактичні основи навчання дошкільників руховим діям.

Єдність навчання, виховання та розвитку дітей в процесі фізичного виховання. Специфіка реалізації принципів навчання у фізичному вихованні. Методи і прийоми навчання фізичним вправам. Співвідношення дидактичних методів та прийомів навчання на різних етапах навчання дошкільників руховим діям.

Тема 5. Вікові особливості дітей раннього та дошкільного віку.

Закономірності фізичного розвитку дитячого організму: інтенсивність фізичного розвитку; висока пластичність та чутливість по відношенню до подразників зовнішнього середовища; напруженість процесів обміну речовин; тісна взаємодія фізичного та психічного розвитку дітей. Характеристика особливостей розвитку та удосконалення функцій органів та систем дитячого організму в процесі виконання фізичних вправ.

Тема 6. Особливості методики використання засобів фізичного виховання.

Гімнастика у навчанні дітей фізичним вправам.

Гімнастика як засіб фізичного виховання. Види гімнастики: *загальнорозвивальні види* (гігієнічна, корегуюча, основна гімнастика), *гімнастика зі спортивною спрямованістю* (акробатика, художня гімнастика, спортивна гімнастика), *спеціально-прикладні види* (виробнича гімнастика, гімнастика з професійною спрямованістю та лікувальна гімнастика). Особливості використання загальнорозвивальних видів гімнастики у дошкільному навчальному закладі. Зміст та методика навчання дітей різних вікових груп вправам з шикування та перешікування, загальнорозвивальним та танцювальним вправам.

Порівняльний аналіз альтернативних програм навчання та виховання дітей дошкільного віку з відповідних розділів («Впевнений старт», «Малює», «Дитина», «Українське дошкілля» та «Базовий компонент дошкільної освіти»). Методика навчання основним рухам.

Види основних рухів та їх характеристика (ходьба, біг, лазіння, стрибки, метання, вправи у рівновазі). Техніка виконання основних рухів. Методика навчання дітей основним рухам, послідовність добірки фізичних вправ для формування у дітей різних вікових груп рухових умінь та навичок з основних рухів. Використання підготовчих та допоміжних вправ. Прийоми страхування та попередження травматизму. Аналіз програм виховання і навчання дітей в дошкільному навчальному закладі, Базового компоненту дошкільної освіти з розділу „Основні рухи”. Ускладнення засобів різних вікових групах у відповідності до вікових можливостей дітей та завдань рухової підготовленості.

Тема 7. Вправи спортивного характеру.

Комплексний вплив вправ спортивного характеру на всебічний розвиток дітей. Види спортивних вправ. Правила вибору вправ спортивного характеру. Поетапність ознайомлення старших дошкільників з вправами спортивного характеру (підготовчий період, допоміжний та основний). Особливості методики розучування вправ спортивного характеру. Правила поведінки дітей та попередження травматизму під час навчання дітей спортивним вправам.

Тема 8. Ігри з елементами спорту.

Вплив ігор з елементами спорту на зміцнення здоров'я, підвищення рівня рухової підготовленості та розвиток фізичних якостей. Методика навчання дітей іграм спортивного характеру. Обладнання та інвентар. Техніка, правила та тактика ігор спортивного характеру. Дозування навантажень. Правила поведінки дітей та попередження травматизму.

Тема 9. Рухливі ігри.

Характеристика рухливої гри як засобу та методу фізичного виховання дітей. Поняття про рухливу гру, її структура. Класифікація рухливих ігор, основні види ігор. Значення рухливих ігор для всебічного розвитку дитини дошкільного віку. Видатні педагоги про роль рухливої гри.

Тема 10. Особливості методики проведення рухливих ігор.

Вибір рухливих ігор для дітей дошкільного віку. Ускладнення та варіативність рухливих ігор. Підготовка вихователя та підготовка дітей до рухливої гри. Організація та керівництво рухливою грою: пояснення змісту та правил гри; прийоми розподілу ролей у грі; регулювання фізичного

навантаження; підведення підсумків та оцінка діяльності дітей. Методика проведення рухливих ігор у різних вікових групах.

Тема 11. Українські народні рухливі ігри.

Українські народні рухливі ігри як дієвий засіб всебічного розвитку дітей дошкільного віку в умовах національного відродження. Види ігор та їх характеристика: сезонно-обрядові (хороводні), побутові, ігри-забавлянки, ігри-забави (змагального типу), ігри-ловітки. Особливості методики проведення українських народних рухливих ігор. Використання малих фольклорних жанрів при проведенні народних рухливих ігор. Ознайомлення дітей з народними атрибутами до ігор.

12. Фізичне виховання дітей раннього віку.

Особливості розвитку моторики дітей раннього віку. Завдання фізичного виховання дітей 1-го, 2-го та 3-го років життя. Особливості застосування засобів фізичного виховання в роботі з дітьми раннього віку. Характеристика форм роботи з фізичного виховання та методика їх проведення.

13. Фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі дня дітей дошкільного віку.

Види фізкультурно-оздоровчих заходів. Правила добору фізичних вправ для ранкової гімнастики. Особливості складання комплексу ранкової гімнастики для дітей різних вікових груп. Зміст та структура ранкової гімнастики. Методика проведення ранкової гімнастики в різних вікових групах.

Структура гігієнічної гімнастики після денного сну, особливості проведення в різних вікових групах.

Обґрунтування необхідності проведення малих форм активного відпочинку. Варіанти проведення фізкультхвилинок та фізкультпауз.

14. Заняття з фізичної культури – основна форма роботи з фізичного виховання в умовах дошкільного навчального закладу.

Типи занять. Обґрунтування типового плану побудови занять з фізичної культури. Способи організації дітей. Шляхи регулювання фізичних, емоційних та психічних навантажень на заняттях. Методика проведення занять з фізичної культури в різних вікових групах, у змішаних групах.

Значення занять з фізичної культури на повітрі. Особливості організації та варіанти проведення занять на повітрі. Зміст занять з фізичної культури на повітрі в різні пори року.

15. Забезпечення рухової активності дітей дошкільного віку в повсякденному житті.

Поняття «рухова активність». Види рухової активності: цілеспрямована та довільна. Якісна та кількісна характеристика рухової активності дітей. Дослідження проблеми рухової активності. Поняття про активний та пасивний руховий режим. Характеристика різних форм роботи з фізичного виховання в повсякденному житті: піші переходи та екскурсії за межі дошкільного закладу; фізкультурні розваги та свята; дні здоров'я; самостійна рухова діяльність, індивідуальна робота з дітьми, рухливі ігри, канікули.

16. Планування та облік роботи з фізичного виховання в дошкільному навчальному закладі.

Значення планування та обліку роботи в ДНЗ. Основні вимоги до планування. Реалізація дидактичних принципів при розподілі програмового матеріалу у перспективному плані. Оперативне планування. Облік роботи з фізичного виховання (попередній, поточний, рубіжний).

17. Організація та керівництво системою фізичного виховання в ДНЗ.

Функціональні обов'язки завідувачої, методиста, медичного працівника, вихователя, інструктора з фізичного виховання, музичного керівника. Проведення лікарсько-педагогічного контролю за системою фізичного виховання. Види контролю за системою фізичного виховання в ДНЗ. Методика діагностики рухової підготовленості та стану здоров'я дітей дошкільного віку. Методика визначення рівня фізичного навантаження на дітей в процесі виконання рухових дій. Метод пульсометрії.

18. Зв'язок сім'ї та ДНЗ в роботі з фізичного виховання дітей раннього та дошкільного віку.

Значення співпраці з родинами в галузі фізичного виховання дітей дошкільного віку. Характеристика форм роботи з батьками: індивідуальні та групові консультації; батьківські збори; семінари; конференції, „ярмарки ідей”; лекції; відвідування сімей тощо. Шляхи залучення батьків до співпраці. Особливості організації фізичного виховання дітей в умовах сім'ї.

Орієнтовні питання до вступних випробувань з курсу „Теорія та методика фізичного виховання дітей дошкільного віку”

1. Обґрунтуйте значущість дотримання розпорядку дня для гармонійного розвитку дитини.
2. Охарактеризуйте засоби фізичного виховання.
3. Розкрийте форми роботи з фізичного виховання дітей дошкільного віку.
4. Розробіть конспект фізкультурної розваги для дітей середньої групи.
5. Розробіть план-конспект фізкультурного свята для дітей старшого дошкільного віку.
6. Складіть комплекс ранкової гімнастики після денного сну для дітей молодшої групи.
7. Складіть комплекс фізкультурної паузи для дітей старшої групи.
8. Складіть план проведення консультації для батьків на тему: «Загартування дітей дошкільного віку в літній період».
9. Складіть план проведення фізкультурної розваги для дітей на тему «Веселі старты».
10. Складіть план-конспект заняття з фізичної культури для дітей старшої групи.

3.6. МЕТОДИКА ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З ПРИРОДОЮ.

1. *Теоретико-методичні засади методики ознайомлення дітей з природою. Становлення і розвиток методики ознайомлення дітей з природою.*

Методика ознайомлення дітей з природою як наука про використання природи у вихованні та всебічному розвитку дітей дошкільного віку. Вплив факторів природи на особистість.

Використання природи у вихованні дітей дошкільного віку в історії західної прогресивної педагогіки. Я.А. Коменський про необхідність ознайомлення дітей з природою з раннього віку. Ж.Ж. Руссо про значення спілкування з природою для виховання дітей. Погляди Й.Г. Песталоцці на значення природи у розумовому розвитку дітей. Використання природи як джерела розумового і морального виховання у педагогічній системі Ф. Фребеля. Погляди М.М. Монтесорі на природу як фактор виховання.

К.Д. Ушинський про значення використання природи у початковому навчанні дітей: виховання інтересу і любові до природи, патріотичних почуттів, розвиток спостережливості, логічного мислення, формування реалістичних уявлень про природу. К.Д. Ушинський про методику розглядання предметів оточуючого світу.

Розвиток С.М. Водовозовою поглядів К.Д. Ушинського на роль природи у вихованні дітей дошкільного віку. Зміст спостережень з дітьми в природі, ознайомлення з працею дорослих.

С.Ф. Русова, А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський про роль природи у формуванні особистості дитини.

2. Завдання ознайомлення дітей з природою.

Природа як фактор загального фізичного і психічного розвитку дитини. Сенсорний розвиток дитини в процесі спілкування з природою. Формування обстежувальних дій, засвоєння дітьми сенсорних еталонів.

Вирішення завдань розумового виховання в процесі ознайомлення дітей з природою: формування системи реалістичних знань про предмети і явища природи. Дослідження з проблеми. Системність знань про природу як одна з основ розумового розвитку. Формування системи знань на рівні уявлень і елементарних понять. Формування наочно-образного, образного, логічного мислення в процесі ознайомлення з природою, удосконалення аналізу і синтезу, розвиток операцій порівняння і класифікації, умінь дітей робити узагальнення. Розвиток мови дітей.

Розвиток пізнавальних інтересів дітей. Роль знань, їх поступове ускладнення у формуванні пізнавальних інтересів. Активна пізнавальна діяльність дітей як умова формування пізнавального інтересу. Дослідження з проблеми.

Екологічне виховання дошкільників – перша сходинка в системі екологічного виховання особистості. Принципи і завдання екологічного виховання дошкільників. Дослідження з проблеми.

Виховання у дітей любові до праці в природі (вирощування рослин, догляд за тваринами тощо), поваги до праці дорослих і бережного ставлення до її результатів.

Естетичне виховання дітей засобами природи. Виховання у дітей естетичних уявлень, розвиток естетичних почуттів. Сучасні дослідження з проблеми.

Зміст ознайомлення дітей дошкільного віку з природою в дошкільному навчальному закладі.

Принципи відбору знань дітей дошкільного віку про природу. Принцип виховуючого та розвиваючого характеру знань (відбір знань з урахуванням мети виховання, психічних можливостей дітей та завдань ознайомлення дітей з природою).

Принцип науковості: відбір змісту системи знань для дітей дошкільного віку, виходячи з основних природознавчих ідей і понять (поняття єдності організму та середовища, взаємозв'язку всіх елементів природи, самоорганізації і розвитку природних систем тощо). Формування реалістичних, різнобічних знань дітей про природу („нежива природа”, рослини, тварини). Ознайомлення дітей із зв'язками та залежностями в природі. Формування знань про зміни в природі, про роль людини у перетворенні природи. Зв'язок принципу науковості з принципом енциклопедичності знань.

Принцип доступності: Доступність матеріалу для сприймання й розуміння його дошкільниками, формування у дітей системи уявлень і найпростіших понять про природу. Відбір типового матеріалу. Що забезпечує формування системності знань.

Краєзнавчий принцип у відборі матеріалу. Конкретизація матеріалу відповідно до місцевих умов проживання дитини.

Загальна характеристика змісту знань дітей про природу, умінь і навичок щодо вирощування рослин, догляду за тваринами, природоохоронної діяльності в природі.

Структура діючих програм навчання і виховання дітей дошкільного віку в дошкільному закладі. Характеристика розділу з ознайомлення дітей з природою. Поступове ускладнення програмового матеріалу в залежності від вікової групи дітей. Концентричний принцип розташування матеріалу, що забезпечує повторність знань, поглиблення їх на кожному ступені вивчення матеріалу. Розташування матеріалу за принципом сезонності. Розташування матеріалу за сферами розвитку дитини, видами діяльності.

Куточок природи та ділянка дитячого садка як основна база ознайомлення дітей з природою.

Необхідність організації куточка природи, його навчально-виховне значення. Розміщення і обладнання куточка природи. Створення науково-природничого центру в куточку природи. Вимоги до його обладнання.

Правила підбору об'єктів для куточка природи: врахування можливостей утримання об'єкта в умовах жилого приміщення, безпечність для дітей, відповідність вимогам програм, доступність для догляду тощо. Постійні та тимчасові мешканці куточка природи.

Кімнатні рослини куточка природи і зимового саду (декоративно-листяні, красиво-квітучі, цибулинні, виткі, ампельні, сукуленти): походження рослин, біологічна характеристика, особливості догляду, використання.

Утримання риб у куточку природи. Риби місцевих водойм і екзотичні риби, їх біологія, умови утримання. Влаштування акваріуму і догляд за ним.

Птахи в куточку природи. Утримання в куточку природи папуг, канарок, щиглів, їх біологія та умови утримання.

Ссавці – постійні мешканці кутка природи: морська свинка, хом'ячок. Біологія тварин та умови утримання.

Тимчасові мешканці куточка природи: безхребетні тварини (молюски, ракоподібні, комахи) та хребетні (земноводні, плазуни, ссавці, птахи). Біологія тварин та умови утримання. Сезонні зміни в об'єктах куточка природи

Навчально-виховне значення ділянки дитячого садка. Вимоги до планування й озеленення ділянки. Планування ділянки. Підбір дерев і кущів для озеленення ділянки, їх біологія і агротехніка.

Квітники та газони на ділянці дитячого садка, їх види і влаштування. Підбір декоративних квітникових рослин: багаторічних, дворічних, однорічних з урахуванням термінів цвітіння та естетичного вигляду. Біологія і агротехніка вирощування. Створення куточків дикоростучих рослин на території дитячого садка. Особливості планування місця, висадки та догляду за рослинами лісу, луків, водойми.

Вимоги до плодового саду на ділянці дитячого садка. Планування саду, підбір плодкових дерев та ягідних кущів. Посадка саду та догляд за ним у різні пори року.

Город на ділянці дитячого садка, його планування. Підбір овочевих культур, їх біологія та агротехніка.

Приваблювання птахів на ділянці в різні пори року. Влаштування годівниць, поїлок, штучних гніздівель.

3. Методи ознайомлення дітей з природою.

Загальна класифікація методів ознайомлення дітей з природою. Залежність вибору методів і прийомів навчання від змісту знань, конкретних завдань розвитку особистості й особливостей пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку.

Спостереження – основний метод ознайомлення дітей з природою. Види спостережень за характером пізнавальних завдань (первинні, повторні, порівняльні, заключні); за тривалістю (короткотривалі, довготривалі, систематичні спостереження за змінами і розвитком природи): за способом організації (планові, за ініціативою дітей, колективні, індивідуальні). Зміст місце і значення різного виду спостережень у кожній віковій групі дітей у ДНЗ та сім'ї.

Особливості організації і методика керівництва спостереженнями різного виду. Відбір матеріалу для спостережень. Створення умов для проведення спостережень. Схема розгляду рослин і тварин. Прийоми керівництва спостереженнями дітей в різних вікових групах.

Наочні методи ознайомлення дітей з природою. Використання ілюстративного матеріалу в ознайомленні дітей з природою. Види ілюстративного матеріалу, місце, значення, підбір і методика використання в різних вікових групах. Своєрідність використання репродукцій пейзажу, натюрморту в роботі з дітьми дошкільного віку.

Технічні засоби в ознайомленні дітей з природою, їх значення. Характеристика аудіовізуальних, візуальних та адитивних технічних засобів та методика їх використання в ознайомленні дітей з природою. Можливості використання комп'ютерної техніки в ДНЗ та сім'ї.

Метод моделювання в ознайомленні дітей старшого дошкільного віку з природою. Роль методу у формуванні уявлень дітей про об'єкти і явища природи, засвоєнні дітьми знань про причинно-наслідкові зв'язки і залежності в природі. Зв'язок моделювання зі спостереженнями та іншими методами.

Практичні методи ознайомлення дітей з природою. Праця дітей як один з основних методів ознайомлення з природою, її своєрідність, навчально-виховне значення. Педагогічні та гігієнічні вимоги до праці дітей в природі.

Види праці дітей в природі – вирощування рослин, догляд за тваринами, охорона природи. Зміст праці дітей в різних вікових групах. Форми організації праці дітей: доручення, чергування, колективна праця. Методика керівництва різними формами організації праці дітей.

Нескладні досліди як метод ознайомлення дітей з природою. дослід як своєрідний вид спостереження, що організовується у спеціально створених умовах і передбачає пошукові дії дітей. Значення дослідів у практиці засвоєння дітьми нескладних причинно-наслідкових зв'язків і залежностей у природі, розвитку пізнавальної активності дітей. Структура дослідів. Методика організації та проведення дослідів. Зміст дослідів, що проводяться з об'єктами «неживої» природи, рослинами, тваринами. Виховання турботливого ставлення до об'єктів природи у дітей під час проведення дослідів.

Гра як метод ознайомлення дітей з природою. Роль і місце різноманітних ігор у збагаченні, закріпленні, систематизації й узагальненні знань дітей про природу.

Творчі рольові ігри, що відображають уявлення дітей про природу («Зоопарк», «Мауглі у джунглях», «Подорож у Космосі» тощо). Керівництво сюжетно-рольовими іграми дітей.

Використання будівельно-конструктивних для вивчення властивостей природних матеріалів: води, піску, снігу, льоду, листям, насінням та плодами дерев та кущів. Створення умов для ігор з природними матеріалами. Методика керівництва іграми дітей з природними матеріалами.

Дидактичні ігри та їх роль в ознайомленні дітей з природою. своєрідність дидактичних ігор природничого змісту. Види дидактичних ігор, структура, зміст та методика проведення в різних вікових групах. Рухливі ігри.

Закріплення уявлень дітей про характерні особливості зовнішнього вигляду, способу пересування, спілкування між собою тварин. Використання вправ та ігор імітаційного характеру на заняттях з ознайомлення дошкільників з природою.

Словесні методи ознайомлення дітей з природою.

Розповіді вихователя про предмети та явища природи, їх значення та місце в системі формування знань дітей про природу. Вимоги до розповідей вихователя про природу. Види розповідей, методика їх використання у навчально-виховному процесі.

Дитяча художня література як метод ознайомлення з природою. вимоги до дитячої природознавчої книги. Реалістичні та фантастичні твори письменників класиків і сучасних письменників про природу для дітей дошкільного віку. Методика використання природознавчої літератури в різних вікових групах. Загальна характеристика сучасних дитячих природознавчих журналів.

Бесіда як метод ознайомлення дітей з природою. Види бесід з дітьми про природу (вступна, супровідна, тематична, заключна) і їх зміст. Вимоги до проведення бесід, методика їх проведення. Роль бесід у систематизації знань дітей про природу.

Місце кожного методу в ознайомленні дітей з природою. Використання методів в системі для взаємодоповнення інформації та вражень при ознайомленні дітей з природою.

4. Форми організації та планування роботи з ознайомлення дітей з природою.

Загальна характеристика основних форм ознайомлення дітей з природою. Необхідність використання різноманітних форм навчання у навчально-виховному процесі ДНЗ та сім'ї.

Заняття як важлива форма ознайомлення дітей з природою. значення і місце занять у системі роботи з ознайомлення дітей різних вікових груп з природою. зміст знань, умінь і навичок, що формуються на заняттях з природознавства, виходячи з вимог програми. Відбір матеріалу для занять. Єдність виховних та освітніх завдань, що здійснюються на заняттях з ознайомлення дітей з природою.

Використання різноманітних методів і прийомів на заняттях, відповідно до завдань програми, місця заняття у системі роботи, віку дітей, їх пізнавальних потреб та інтересів. Типи занять за їх місцем у системі роботи з ознайомлення дітей з природою: формування початкових уявлень, збагачення та розширення знань, узагальнення та систематизація знань дітей на заняттях. Методика проведення занять різного типу.

Своєрідність вимог до організації і проведення природознавчих занять. Особливості проведення занять з дітьми молодшого, середнього та старшого дошкільного віку. Система і послідовність занять, пов'язаних з природою, у різні пори року. Використання на заняттях знань дітей, що отримані ними у повсякденному житті. Зв'язок занять з іншими формами роботи.

Експедиції як особливий вид занять. Місце експедицій в системі роботи щодо ознайомлення дітей з природою в умовах дитячого садка та сім'ї. Зміст експедицій, їх тематика. Структура експедиції. Методика проведення експедицій. Підготовка вихователя до експедиції. Визначення програмових завдань, місця маршруту експедиції, підбір обладнання для збору і розміщення природного матеріалу. Підготовка дітей до експедиції. Поєднання різноманітних методів і прийомів роботи з дітьми в ході експедиції. Організація діяльності дітей на експедиції: пізнавальної, ігрової, трудової.

Цільова прогулянка як форма організації роботи з ознайомлення дітей з природою. відмінність цільової прогулянки від експедиції. Зміст спостережень на цільових прогулянках. Методика проведення цільової прогулянки в природі.

Повсякденні прогулянки на ділянці дитячого садка, їх значення та місце в системі роботи з ознайомлення дітей з природою. організація спостережень за об'єктами і явищами природи на прогулянці. Форми організації спостережень. Керівництво самостійними спостереженнями дітей. Організація та керівництво іграми дітей з природними матеріалами на прогулянках у різні пори року. Праця дітей на ділянці під час прогулянок.

Засоби фіксації знань дітей про природу.

Календар природи і календар погоди, методика їх ведення. Відображення вражень дітей у малюнках чи інших видах зображувальної діяльності. Складання нескладних колекцій зі старшими дошкільниками. Організація свят в природі.

5. Планування й облік роботи з ознайомлення дітей з природою.

Значення та основні принципи планування роботи з ознайомлення дітей з природою. планування системи занять на сезон. Поступове ускладнення матеріалу. Відбір методів проведення занять, що забезпечують засвоєння дітьми системи знань, формування пізнавальної активності та інтересів, практичних умінь та навичок спілкування з природою. встановлення зв'язків занять з основ природознавства із заняттями з інших розділів програми. Розробка системи комплексних занять. Встановлення зв'язку при плануванні системи занять з роботою у повсякденному житті. Види планів. Структура плану методиста дошкільного навчального закладу, вихователя. Облік виконаної роботи та досягнень дітей.

Орієнтовні питання до вступних випробувань з курсу «Методика ознайомлення дітей з природою»

1. Охарактеризуйте особливості трудової діяльності дітей дошкільного віку в природі.
2. Розкрийте види та зміст праці дітей в природі в різних вікових групах.
3. Складіть план проведення вечірньої прогулянки для дітей середнього віку у осінній період.
4. Складіть план проведення денної прогулянки для дітей молодшого дошкільного віку у зимовий період.
5. Складіть план проведення пішохідного переходу з дітьми старшого дошкільного віку до парку у весняний період.
6. Складіть план проведення ранкової прогулянки для дітей старшого дошкільного віку у літній період.
7. Складіть план-конспект проведення спостереження за живим об'єктом природи для дітей старшого дошкільного віку в умовах дошкільного навчального закладу.
8. Складіть розповідь для дітей старшого дошкільного віку про явище неживої природи «снігопад».
9. Складіть систему спостережень за об'єктами та явищами природи для дітей середнього дошкільного віку на тиждень у весняний період.
10. Характеристика занять як форми організації роботи з ознайомлення дітей з природою.

3.7. ДОШКІЛЬНА ЛІНГВОДИДАКТИКА

1. Теоретико-методологічні засади дошкільної лінгводидактики.

Дошкільна лінгводидактика як наука (А.М. Богуш, С.У. Гончаренко, М.М. Шанський). Завдання курсу з дошкільної лінгводидактики у фаховій підготовці майбутніх вихователів.

Мова як суспільне явище, суспільний характер походження мови, мова як засіб спілкування, взаємозв'язок мови й мислення, слово і поняття; мова та історія: мова і поезія, роль чуттєвого досвіду в розвитку мовлення, практика – критерій істини.

Психологічні аспекти мовлення у працях українських вчених (Б.Ф. Баєв, Г.С. Костюк, О.І. Синиця, В.А. Семиченко та ін.). Психолінгвістика про розвиток мовлення дітей (О.О. Леонт'єв, І.О. Зимня, О.М. Шахнарович).

Лінгвістика – теоретичне підґрунтя дошкільної лінгводидактики. Функції мови і мовлення: комунікативна, номінативна, експресивна, гносеологічна, сигніфікативна та ін. Текст як основне лінгвістичне поняття лінгводидактики; ознаки тексту; засоби зв'язку в тексті. Стили мовлення. Нормативність в культура мовлення.

Педагогіка як база лінгводидактики. Використання категорій педагогіки (навчання, розвиток, формування, принципи, методи, прийоми, форми, фактори, умови, виховання) в методиці навчання дітей рідної мови.

Методи наукового дослідження в методиці: спостереження, бесіда, психолого-педагогічний експеримент, діагностичні методики.

Навчально-мовленнєва діяльність дітей дошкільного віку.

Пізнавальна діяльність дітей. Мовленнєва діяльність, її характеристика (Л.С. Виготський, С.Л. Рубінштейн, І.О. Зимня, О.О. Леонт'єв). Навчально-мовленнєва діяльність, її специфіка на етапі дошкільного дитинства. Взаємозв'язок пізнавальної і навчально-мовленнєвої діяльності дітей. Структура навчально-мовленнєвої діяльності. Мовленнєві вміння і навички. Мовленнєві ситуації. Мовленнєва активність. Мовна і мовленнєва компетенція, їх види і характеристика. Формування оцінно-контрольних дій у навчально-мовленнєвій діяльності.

2. Закономірності та принципи розвитку мовлення, навчання дітей рідної мови.

Мовленнєве середовище, розвивальний потенціал мовленнєвого середовища. Мовлення дорослих (батьків, вихователів) та його вплив на мовлення дітей. Мовлення однолітків та старших за віком дітей і його вплив на мовлення дітей.

Закономірності розвитку мовлення дітей (Л.П. Федоренко): управління мускулами мовного апарату, засвоєння лексичних і граматичних знань, виразності мовлення, чуття мови, координація в розвитку усного і писемного мовлення.

Специфічні особливості мовлення дітей молодшого дошкільного віку: домінуючий тип мовлення, загальна пом'якшеність мовлення, характеристика словника і граматичної правильності мовлення, ситуативність мовлення, співвідношення соціалізованого та егоцентричного мовлення; провідний вид спілкування як діяльності (А.Є. Аркін, М.І. Лісіна, Д.Б. Ельконін); форми і функції мовлення. Статеві відмінності мовлення хлопчиків і дівчаток. Базисна характеристика мовлення дітей 4 років.

Особливості мовлення дітей середнього дошкільного віку. Досягнення мовленнєвого розвитку: надзвичайна мовленнєва активність, нестійкість вимови, словотворчість, допитливість (чомучки); провідний вид спілкування; специфіка

засвоєння словника і граматичної правильності мовлення; співвідношення ситуативного і контекстного мовлення (З. Істоміна і Г.М. Леушина); поява нових типів зв'язного мовлення; функції і форми мовлення. Базисна характеристика мовлення дітей 5 років.

Характеристика мовлення дітей старшого дошкільного віку. Досягнення в розвитку мовлення дітей цього віку. Провідний вид спілкування. Функції і форми мовлення. Періодизація мовленнєвого розвитку дітей (А.К. Маркова, Т.О. Пироженко, Д.Б. Ельконін). Базисна характеристика мовлення випускника дошкільного закладу освіти.

Принципи засвоєння і навчання дітей рідної мови. Врахування загальнодидактичних принципів навчання: принцип виховуючого навчання, єдності навчання з життям, теорії з практикою, усвідомленість, послідовність, систематичність, науковість, наочність, творча активність, доступність, міцність засвоєння знань, урахування індивідуальних особливостей дітей.

Методичні принципи навчання. Загальні принципи: принцип уваги до матерії мови, розуміння мовних значень, оцінки виразності мовлення, розвитку чуття мови, випереджуючого розвитку усного мовлення, поступового прискорення темпів збагачення мовлення.

Часткові методичні принципи: комунікативна спрямованість навчання, навчання мовлення як діяльність, активна мовленнєва практика, організація спостережень над мовним матеріалом, комплексний підхід до розвитку всіх аспектів мови, мотивація мовної діяльності, вплив художньої літератури на мовний розвиток дітей (А.М. Богущ, В.Л. Скалкін).

Спеціальні методичні принципи.

4. Мовленнєве спілкування вихователя як комунікативний фактор розвитку мовлення дітей.

Спілкування як загальна психологічна основа виховання. Педагогічне спілкування як фактор становлення особистості дитини і розвитку мовлення. Структура мовленнєвого спілкування вихователя як комунікативного фактору розвитку мовлення дитини: емоційні контакти, контакти у ході спільних дій, голосові контакти (М.І. Лісіна).

Стратегія побудови особистісно-орієнтованого спілкування. Принципи організації вихователем мовленнєвого спілкування з дітьми.

Структура мовленнєвої комунікації. Психологічні особливості побудови мовленнєвого висловлювання. Функції, форми мовленнєвих висловлювань вихователя. Вимоги до якостей професійного мовлення. Етапи здійснення і прийоми управління мовленнєвим контактом. Невербальна комунікація вихователя в міжособистісному спілкуванні. Особливості мовленнєвого спілкування вихователя з дітьми різного віку.

Структура комунікативних умінь вихователя. Народознавчий компонент професійного мовленнєвого спілкування з дітьми. Індивідуальний тренінг професійного мовленнєвого спілкування з дітьми.

5. Завдання, зміст, засоби, форми, методи і прийоми розвитку мовлення дітей.

Завдання дошкільних навчальних закладів у розвитку мовлення: розвиток загальної мовної культури й культури спілкування, розвиток зв'язного мовлення (діалогічного та монологічного), збагачення, уточнення й закріплення словника, виховання звукової культури мови, формування граматичної правильності мови.

Зміст і завдання роботи з розвитку мовлення в сучасних програмах виховання дітей в дошкільних навчальних закладах. Базовий компонент мовленнєвого розвитку дошкільника.

Засоби реалізації програми. Мовлення вихователя як засіб розвитку мовлення дітей. Значення мовлення вихователя й вимоги до нього: змістовність, точність, логічність, доступність, багатство словника, чиста звуковимова, виразність, образність, відповідність нормам літературної вимови. Вимоги до мовлення дітей.

Форми роботи з розвитку мовлення в дошкільному закладі: навчання на заняттях, навчання і розвиток мовлення дітей у повсякденному житті.

Заняття як основна форма навчання дітей рідної мови. Види занять. особливості занять з розвитку мовлення. Специфіка занять у різновікових і цілодобових групах дошкільного закладу.

Методи й прийоми розвитку та навчання рідної мови в дошкільному закладі. Наочні методи навчання. Взаємозв'язок слова і наочності. Словесні методи навчання. Практичні та ігрові методи навчання. Взаємозв'язок і взаємозалежність методів навчання. Прийоми навчання дітей рідної мови. Зразок мовлення вихователя й вимоги до нього. Запитання вихователя й вимоги до них. Вимоги до відповідей дітей.

Умови успішного виконання програми з розвитку мовлення. Дидактичний та наочний матеріал з розвитку мовлення.

7. Историчний огляд становлення і розвитку дошкільної лінгводидактики.

Становлення і розвиток дошкільної лінгводидактики в Україні.

Становлення і розвиток дошкільної лінгводидактики в Україні в ХІХ та першій половині ХХ ст. Софія Русова – фундатор методики навчання дітей рідного мовлення в українському дитячому садку. Концепція мовної освіти дітей дошкільного віку в Україні: єдність біологічного і соціального в мовленнєвому розвитку дітей: співвідношення діалектного і літературного мовлення; форми і методи навчання дітей рідної мови.

І.І. Срезневський та його книги «Запорозька старовина» і «Про вивчення рідної мови взагалі й особливо в дитячому віці». Правила розвитку мовлення. Вчення К.Д. Ушинського про рідну мову. Стаття і книга «Рідне слово». Лінгводидактична концепція К.Д. Ушинського. Рідномовні обов'язки Івана Огієнка. Лесіна граматики. О. Ольжич про навчання «Українського дошкільця». Вчення О.О. Потебні, М. Грушевського з навчання і розвитку рідного мовлення дітей. В.О. Сухомлинський та його лінгводидактичні погляди. Книга «Серце віддаю дітям». Навчання дітей 6 років рідної мови в школі під блакитним небом.

8. Основні напрямки розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку.

Становлення і розвиток мовлення дітей раннього віку.

Значення мови в розвитку дітей раннього віку. Необхідність цілеспрямованого керівництва розвитком мовлення дітей з боку дорослих.

Становлення мови дітей першого року життя. Особливості домовного періоду. Розвиток голосових реакцій (гукання, гуління, трелі, белькіт), наслідування звуків і слів. Розвиток розуміння мовлення оточуючих, поява перших усвідомлених слів. Базисна характеристика розвитку мовлення дітей.

Зміст і завдання розвитку мовлення дітей першого року життя. Шляхи розвитку мовлення дітей першої групи раннього віку: розвиток домовних проявів і наслідування звуків. Розвиток розуміння мовлення. Начання дітей вимови перших усвідомлених слів. Методика проведення ігор-занять з розвитку мовлення. Прийоми організації індивідуальних і групових ігор-занять. Використання картинки й художньої літератури в роботі з дітьми першого року життя.

Характеристика мовлення дітей другого року життя. Розвиток розуміння мовлення, фонематичного слуху, активного мовлення дітей. Специфіка засвоєння дітьми слів, темпи збагачення словника. Оволодіння граматичними елементами мови. Базисна характеристика розвитку мовлення дітей.

Зміст і завдання розвитку мовлення дітей на другому році життя.

Методика проведення занять з дітьми другого року життя, їх види й характеристика. Структура заняття. Використання на заняттях різноманітних прийомів навчання: показ з називанням, показ предметів у дії, зразок мовлення вихователя, повторення слів і речень, запитання, відшукування й впізнавання предметів, емоційно-ігрові прийоми. Використання картинок, показ інсценівок, читання й розповідання дітям (оповідання, казки, потішки, вірші).

Керівництво розвитком мовлення дітей другого року життя у процесі спілкування вихователя з дітьми в повсякденному житті. Організація спілкування з дітьми старшого дошкільного віку.

Характеристика мовлення дітей третього року життя: розвиток мовлення, словниковий запас. Звукова й граматична правильність мовлення, діалогічне мовлення, особливості засвоєння речень. Спілкування як важлива умова розвитку активного мовлення дітей. Розмова вихователя з дітьми в повсякденному спілкуванні як метод розвитку діалогічного мовлення. Базисна характеристика розвитку мовлення дітей.

Зміст і завдання розвитку мовлення дітей третього року життя. Методика розвитку мовлення дітей третього року життя. Види занять, їх кількість, специфіка проведення. Методи й прийоми розвитку мовлення на третьому році життя: спостереження, цільові прогулянки, розглядання предметів і бесіда про них, розмови вихователя з дітьми. Розповіді вихователя. Доручення мовного характеру, дидактичні ігри, бесіди-розповіді, бесіди за картинками, показ інсценівок, театрів, діафільмів, читання й розповідання казок, оповідань, віршів, потішок. Розвиток мовлення в повсякденному житті. Характеристика навчально-методичних посібників з розвитку мовлення дітей раннього віку.

Методика виховання звукової культури мовлення.

Закономірності засвоєння звука дитиною. Стадія крику й белькоту. Дискусійні погляди на час появи й функції белькоту. Значення домовних проявів у становленні звукової культури мовлення. Особливості засвоєння дітьми фонем.

Періоди засвоєння дітьми фонем. Роль слухового й мовно-рухового аналізаторів у засвоєнні дітьми звуків (В. Бельтюков, О. Гвоздєв, Н. Швачкін).

Сприймання звуків на слух і їх артикуляція. Усвідомлення звукового аспекту рідного мовлення. Дослідження вчених (О. Гвоздєв, С. Бернштейн, В. Бельтюков, Н. Швачкін, Д. Ельконін, Л. Журова та ін.) засвоєння дітьми звукового аспекту мовлення.

Поняття фонема, звук, звукова культура мовлення: фонетична й орфоепічна правильність мовлення, дикція, мовне дихання, фонематичний і мовний слух, темп мовлення, сила голосу, інтонаційна виразність мовлення. Характеристика компонентів звукової культури мовлення. Особливості звуковимови дітей різних вікових груп.

Передумови виховання звукової культури мовлення: розвиток слухового й мовленнєво-рухового аналізаторів, фонематичного слуху, гігієна нервової системи, охорона органів слуху, мовлення, носоглотки; правильне мовлення оточуючих, активна мовленнєва практика, наявність дидактичного матеріалу, спільна робота дошкільного закладу й сім'ї.

Завдання й зміст виховання звукової культури мовлення. Прийоми індивідуальної перевірки звуковимови дітей. Система роботи щодо виховання звукової культури мовлення: розвиток слухової уваги, фонематичного слуху, мовного дихання, дикції, сили голосу, інтонації. Фронтальна та індивідуальна робота з дітьми.

Дидактичні ігри й вправи у виховання звукової культури мовлення. Види занять, їх структура, обладнання наочними і дидактичними матеріалами. Методика їх проведення в різновікових групах. Місце малих жанрів фольклору в закріпленні правильної звуковимови (О.С. Трифонова). Виховання звукової культури мовлення у процесі режимних моментів й на інших заняттях.

9. Методика словникової роботи в дошкільному закладі.

Закономірності засвоєння слова дитиною. Перші слова, їх специфіка й особливості. Етапи оволодіння словами. Критика теорії «відкриття» В. Штерна та Ш. Бюлера. Оволодіння значенням слова. Лексичне значення слів. Ступені узагальнення слів за значенням (М. М.Кольцова), засвоєння дітьми прямого й переносного значення слів.

Завдання й зміст словникової роботи в різних вікових групах дошкільного закладу. Добір слів для засвоєння дітьми. Словник-мінімум, тематичні словники.

Ускладнення вимог програми до словника дітей у різних вікових групах: розширення словника на основі ознайомлення дітей з новими предметами, явищами оточуючого життя; введення нових слів у процесі поглиблення знань дітей про предмети, явища та їх відношення, якості, властивості; введення антонімів, синонімів, порівнянь; розвиток словника у процесі узагальнення уявлень про предмети та явища; введення слів, що означають елементарні поняття (видові, родові) (В.Й. Логінова).

Принципи словникової роботи: тісний взаємозв'язок слова з фактами реальної дійсності, введення слів на основі активної пізнавальної діяльності; вирішення всіх завдань словникової роботи в єдності. Характеристика методів і прийомів словникової роботи.

Поетична та усна народна творчість у словниковій роботі з дітьми (Н.Р. Кирста); методика використання загадок і прислів'їв у роботі з дітьми.

Народні та дидактичні ігри й дидактичні вправи, їх види, зміст і методика проведення в різних вікових групах. Настільно-друковані ігри, народні хороводні ігри та їх місце у словниковій роботі (Н.І. Луцан).

Специфіка занять з словникової роботи, їх види й методика проведення: ознайомлення з якостями та властивостями предметів, заняття на формування понять, узагальнень і класифікацію. комплексні й тематичні заняття, методика їх проведення (І.М. Непомняща, В.Й. Логінова, О.С. Ушакова).

Розвиток словника в різних видах діяльності. Робота над словником на заняттях з усіх розділів програми виховання і розвитку.

10. Методика формування граматичної будови мовлення у дітей.

Загальне поняття про граматичну будову мови: граматики, морфологія, синтаксис; граматичні заняття. Значення засвоєння граматичної будови мови для мовленнєвого розвитку дітей та підготовки їх до школи.

Становлення граматичної будови мови у дітей. Пасивне та активне засвоєння (Д.Ф. Ніколенко). О.М.Гвоздев про періоди становлення граматичної будови мови. Особливості засвоєння дітьми речень. Оволодіння флексіями, узгодженнями й керуванням (О.М. Гвоздев, М.П. Феофанов, Т.В. Сорочан, В.Й. Ядешко).

Закономірності засвоєння граматичних значень дітьми дошкільного віку. Типові помилки в мовленні дітей та їх причини. Дослідження формування граматичної правильності мовлення в дітей (Ф.О. Сохін та ін.).

Дитяче словотворення, його характеристика, види, типи, причини цього явища. Книга К.І. Чуковського «Від 2 до 5». Словесна творчість, її характеристика (Н.В. Гавриш).

Завдання й зміст формування граматичної правильності мовлення в дітей. умови, необхідні для засвоєння дітьми норм граматики (А.М. Богущ). Шляхи й методи формування граматичної правильності мовлення. Дидактичні ігри, вправи, мовленнєві ситуації, казки, їх місце у формуванні граматичної будови мови (К.Л. Крутій, Й.Н. Маковецька, Н. Лопатинська, Г.Г. Ніколайчук). Спеціальні заняття з формування граматичної правильності мовлення, методика їх проведення; ознайомлення дітей з реченнями, словам, складом (К.Л. Крутій, Т.В. Сорочан).

Формування граматичної правильності мовлення у процесі режимних моментів та на заняттях з інших розділів програм.

Методика розвитку зв'язного мовлення.

Методика розвитку діалогічного мовлення.

Поняття зв'язного мовлення. Види зв'язного мовлення (діалогічне, монологічне). Ситуативне й контекстне мовлення. Особливості засвоєння дітьми дошкільного віку зв'язного мовлення. Сучасні дослідження проблеми розвитку зв'язного мовлення.

Поняття «діалог». Особливості організації діалогу. Репліка як структурний елемент діалогу. Види реплік. Типові діалогічні єдності. Характеристика діалогічного мовлення.

Особливості оволодіння діалогічним мовленням дітьми дошкільного віку (Г.В. Чулкова). Мовленнєвий етикет дошкільника, сучасні дослідження.

Завдання й зміст розвитку діалогічного мовлення в дошкільному навчальному закладі. Індуктивний і дедуктивний підходи до навчання дітей діалогу. Методика навчання дітей діалогу. Прийоми навчання дітей постановці запитань, ведення діалогу.

Розмова вихователя з дітьми в повсякденному спілкуванні – метод розвитку діалогічного мовлення. Вимоги до організації розмов, їх тематика й зміст у кожній віковій групі. Методика організації й проведення розмов з дітьми. Прийоми активізації мовлення мовчазних та соромливих дітей.

Бесіда – основний метод розвитку діалогічного мовлення. Види, зміст і тематика бесід. Значення бесід для розумового, морального та естетичного розвитку дітей. Методика проведення бесіди: підготовка вихователя й дітей до бесіди, добір наочного, дидактичного, ілюстративного матеріалу та технічних засобів навчання до бесіди. Структура бесіди.

Методичні прийоми розвитку діалогічного мовлення дітей в ході бесіди. Види запитань вихователя, вимоги до запитань та відповідей дітей.

Методика навчання дітей монологічного мовлення.

Методика навчання дітей монологічного мовлення (розповідання). Зміст і завдання навчання дітей монологічного мовлення. Характеристика методів; прийомів навчання дітей монологічного мовлення. Види розповідей, їх класифікація, послідовність введення різних видів розповідей, їх місце на заняттях з розвитку мовлення. Сучасні дослідження.

Навчання дітей розповідання за дидактичними картинами. Значення картин у навчанні розповідання. Види розповідей за змістом картин. Методика навчання описових розповідей за картиною. Сюжетні й творчі розповіді. Місце розповідей за дидактичними картинами у структурі заняття з розвитку мовлення. Методика навчання дітей розповідання за картинами в різних вікових групах. Сучасні дослідження.

Навчання дітей розповідання за іграшками. Види розповідей. Описові розповіді, їх структура й прийоми навчання. Сюжетні розповіді за однією іграшкою та набором іграшок (за ігровою сюжетною обстановкою). Добір іграшок, вимоги до них. Прийоми навчання розповідання за іграшками в різних вікових групах.

Розповіді дітей з досвіду. Значення цього виду розповідей, вимоги до них. Тематика розповідей. Роль сенсорного досвіду в складанні розповідей. Методичні прийоми навчання розповідання. Методичні прийоми навчання розповідання з власного досвіду: зразок розповіді, план, вказівки. Методика навчання дітей складання листів. Добір матеріалу для змісту листа. Структура заняття й прийоми керівництва (М.С. Лаврик, Ф.О. Сохін.).

Переказ літературних творів. Суть переказу, його значення для розвитку зв'язного мовлення, пам'яті, мислення. Добір літературних творів для переказу, вимоги до них. Вимоги до дитячих переказів (усвідомленість, послідовність, точність, образність і граматична правильність мови, інтонаційна виразність, елементи творчої доробки). Структурні компоненти заняття. Методичні прийоми

навчання дітей переказу: запитання, план, спільний, відображений переказ, підказка, переказ за частинами, за ролями, за малюнками, з використанням ТЗН, ілюстративного матеріалу, від першої особи, переказ з елементами драматизації та навчання творчого розповідання, інсценування. Особливості навчання переказу в різних вікових групах (А.М. Бородич, О.Л. Кононко, Н.В. Малиновська).

Навчання творчого розповідання. Роль чуттєвого досвіду, розвиток самостійності й творчої уяви в ході розповідей. Види й тематика розповідей: складання розповідей за опорними словами, продовження початку розповіді (казки) вихователя, складання початку розповіді (казки вихователя, творчі розповіді на тему, розповіді про смішні епізоди, про одного героя, розповіді-мініатюри (етюди), самостійне складання казок, небувальщин, складання розповідей, аналогічних прочитаним. Методика проведення кожного з цих видів розповідей. Структурні компоненти заняття й методичні прийоми навчання творчого розповідання (Н.П. Орланова, Н.Ф. Виноградова, Є.І. Тихеева, С. Ласунова, Т.Г. Постоян). Методика розвитку креативного мовлення у дітей.

Використання сюжетно-рольових, дидактичних ігор, вправ, мовних логічних задач у навчанні зв'язного мовлення. Їх види, зміст, місце на заняттях з розвитку мовлення та в повсякденному спілкуванні. Розповіді дітей вихователю, товаришам. Розвиток пояснювальної, плануючої функції мовлення на заняттях і в різних видах діяльності. Значення розвитку зв'язної мови в підготовці дітей до школи (Л.С. Виготський, В.Г. Захарченко, Н.Ф. Виноградова).

11. Методика формування комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку.

Спілкування як специфічний вид дитячої діяльності. Структура діяльності спілкування дітей дошкільного віку. Види спілкування як провідної діяльності на різних етапах дошкільного дитинства (М.І. Лісіна, Д.Б. Ельконін).

Сутність мовленнєвого спілкування (О.О. Леонтєв, М.І. Лісіна, Т.О. Пироженко). Структурні компоненти діяльності мовленнєвого спілкування. Мовленнєве висловлювання як одиниця комунікації. Комунікативно-мовленнєві уміння. Специфіка орієнтувальної діяльності у спілкуванні; її різновиди: орієнтування у проблемній ситуації і в умовах комунікативної задачі, орієнтування у співрозмовникові, використаних ним невербальних засобах, орієнтування у просторових і часових умовах спілкування, орієнтування у соціальних взаємостосунках (О.О. Леонтєв).

Специфіка комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку (Т.О. Пироженко). Зміст мовленнєвих контактів дітей дошкільного віку. (О.О. Смірнова). Характеристика мовлення дітей з різними формами спілкування.

Комунікативна компетентність дітей дошкільного віку (А.М. Богуш, Т.О. Пироженко). Культура мовленнєвого спілкування як показник сформованості комунікативної компетентності (А.М. Богуш). Складові комунікативної компетентності: когнітивно-комунікативна, орієнтувально-планувальна, організаційно-комунікативна, мовленнєва, комунікативно-мовленнєва (І.О. Луценко). Комунікативна компетентність випускника дошкільного навчального закладу. Формування складових комунікативної компетенції в комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей.

Методи розвитку потреби у мовленнєвому спілкуванні, комунікативних мотивів. Методика формування комунікативно-орієнтаційних дій. Методика навчання дітей способам розв'язання комунікативних мовленнєвих задач. Методика ознайомлення дітей з невербальними засобами спілкування.

12. Методика художнього читання й розповідання дітям.

Теоретичні основи формування художньо-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку.

Значення художньої літератури для виховання дітей. Розвиток образного мислення, уяви, художньо-естетичних уявлень, креативності.

Особливості сприймання дітьми художніх творів. Активний характер сприймання. Дослідження О.В. Запорожця, О.І. Нікіфорової, К.Є. Хотенко, Є.Ф. Лукіної, Н.О. Ветлугіної, Н.С. Карпінської Т.Г. Козакової про особливості сприймання дітьми художніх творів. Складові компоненти: сприймання, оцінка, спілкування, відтворення вражень і уявлень, продуктивна діяльність під впливом мистецтва.

Змістова сторона художньо-мовленнєвої діяльності. Чинники формування художньо-мовленнєвої компетентності: когнітивно-мовленнєва, виразно-емоційна, поетично-емоційна, оцінювальна-етична, театральна-ігрова.

Завдання й зміст роботи дошкільного навчального закладу по ознайомленню дітей з художньою літературою.

Джерела й жанри художнього читання.

Принципи добору літературних творів для читання й розповідання дітям. Принципи ознайомлення дітей з художніми творами. Організовані та неорганізовані форми роботи з книгою в дитячому садку.

Методика читання художніх творів на заняттях.

Методика читання художніх творів на заняттях. Специфіка занять з художньої літератури, їх структура, методичні прийоми роботи. Підготовка вихователя до занять: добір твору, виразне читання, виділення важливих слів, добір ілюстрацій, наочності, технічних засобів навчання. Види і типи літературних занять.

Види бесід після художнього читання: етично-оцінні, моральної спрямованості, уявлювальний діалог з героями творів, колективне складання листа герою. Прийоми ознайомлення дітей з жанрами, композицією, засобами художньої виразності твору, дитячою книгою, її структурою.

Куточок книги у дошкільному навчальному закладі. Зміст і обладнання в різних вікових групах. Методика роботи. літературні та літературно-музичні свята та розваги. Тематика, види і зміст літературних ранків і вечорів, методика їх проведення в різних вікових групах.

Методика ознайомлення дітей з поетичними творами. Методика заучування поетичних творів. Значення поезії у вихованні дітей. Особливості сприймання й запам'ятовування дітьми віршів. Добір віршів для заучування, вимоги до них. Структура занять із заучування віршів і методичні прийоми їх проведення в різних вікових групах.

Драматизація та інсценування за змістом художніх творів.

Драматизація та інсценування за змістом художніх творів у дошкільному закладі. Методика організації ігор-драматизацій, читання за ролями, інсценування художніх творів у різних вікових групах.

Види театрів: настільний, картонажний, ляльковий, театр іграшок, тіньовий, фланелеграф, пальчиковий театр, театр живих тіней. Методика їх використання в різних вікових групах.

13. Підготовка дітей до навчання грамоти.

Теоретичні засади підготовки дітей до навчання грамоти.

Поняття «наступність», «перспективність», «спадкоємність», «наскрізне неперервне навчання». Їх сутність і специфіка в організації навчально-мовленнєвої діяльності двох ланок освіти - дошкільного закладу і початкової школи. Аналіз Базового компонента дошкільної освіти та Державного стандарту початкової освіти в галузі мовленнєвого розвитку та освіти, аналіз програм.

Форми і методи забезпечення наступності і перспективності з навчання дітей та учнів рідної мови. Мовленнєва готовність дітей до школи. Діагностика мовленнєвої готовності дітей до школи.

Теоретичні засади навчання грамоти. Лінгвістичні основи навчання грамоти: характеристика рівней труднощів сприймання звуків на слух. Прийоми звукового аналізу й синтезу. Психолого-педагогічні основи навчання грамоти. Погляди вчених на час початку навчання грамоти. Психологічна характеристика процесів читання й письма.

Короткий історичний огляд методів навчання грамоти у вітчизняній та зарубіжній педагогіці (Монтессорі, Макіндер, Жакото). Характеристика сучасного звукового аналітично-синтетичного методу навчання грамоти. Дослідження Д.Б. Ельконіна й Л.Є. Журової з навчання дітей звукового аналізу слів. Сучасні варіанти методик навчання грамоти й звукового аналізу слів дітей дошкільного віку. Характеристика «Абеток» для дошкільнят.

Підготовка дітей до навчання грамоти в різних вікових групах.

Підготовка до навчання грамоти на п'ятому році життя. Завдання й зміст роботи в середній групі. Методика навчання дітей середньої групи звукового аналізу слів.

Зміст і завдання підготовки до навчання грамоти на шостому році життя.

Ознайомлення дітей з реченням, його будовою, словом, складом, звуком, наголосом. Методичні прийоми роботи.

Методика навчання дітей звукового аналізу слів.

Методика ознайомлення дітей з голосними, приголосними, звуками; твердими, м'якими приголосними звуками, фішками та позначеннями звуків, схемою звукового аналізу слів. Прийоми навчання звукового аналізу слів. Структура й специфіка занять.

Методика навчання дітей читання.

Методика ознайомлення дітей з буквами. Прийоми навчання читання. Навчання читання складів, слів, речень. Використання звукової лінійки, кубиків, таблиці складів.

Підготовка руки дитини до письма.

Формування графічних навичок у дітей, їх відмінність від навичок малювання. Завдання й зміст підготовки руки дитина до письма. Гігієнічні і педагогічні вимоги до організації занять. Ознайомлення дітей з зошитом. Специфіка занять з підготовки руки дитини до письма й методика їх проведення. Вправи в зошиті.

Орієнтовні питання до вступних випробувань з курсу «Дошкільна лінгводидактика».

1. Наведіть приклади дидактичних ігор та вправ на виховання звукової культури мовлення.
2. Розкрийте особливості розвитку у дітей дошкільного віку навичок зв'язного мовлення.
3. Складіть описову розповідь про улюблену іграшку для дітей середнього віку.
4. Складіть добірку вправ на розвиток словника для дітей старшого дошкільного віку.
5. Складіть план-конспект комплексного мовленнєвого заняття для дітей середнього дошкільного віку.
6. Наведіть приклади художніх творів морально-етичної спрямованості для дітей дошкільного віку.
7. Розкрийте сучасні підходи до організацій та проведення мовленнєвої роботи в дошкільному навчальному закладі.
8. Охарактеризуйте методи формування граматично правильного мовлення у дітей дошкільного віку.
9. Складіть план проведення літературного ранку для дітей старшого дошкільного віку.
10. Розкрийте методику розвитку діалогічного мовлення у дітей старшого дошкільного віку.

3.8. ОСНОВИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА З МЕТОДИКОЮ НАВЧАННЯ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 1. Культура, мистецтво й освіта – взаємовпливові чинники розвитку особистості в образотворчій діяльності.

Культура як феномен. Освіта як елемент культури. Мистецтво як елемент культури. Взаємозв'язок між поняттями «культура» - «мистецтво» - «освіта».

Тема 2. Функціональна природа мистецтва в соціумі. Інтегрований підхід до проектування технологій образотворчої діяльності.

Поліфункціональність мистецтва в соціумі. Інтегрований підхід до проектування технологій образотворчої діяльності дошкільників.

Тема 3. Види і жанри образотворчого мистецтва як джерело змісту образотворчої діяльності дітей дошкільного віку.

Художній образ в образотворчому мистецтві як форма мислення, пізнання і оцінки світу.

Графіка – вид образотворчого мистецтва, заснований на рисунку. Головні засоби виразності та види графічних творів. Мистецтво книжкової ілюстрації для дітей.

Живопис – вид образотворчого мистецтва, що відображає дійсність засобами об'ємних пластичних образів і просторових форм. Виразальні засоби та види скульптури.

Архітектура – вид образотворчого мистецтва, що полягає у майстерності зведення будинків і ансамблів. Засоби виразності, типи і стилі архітектури.

Декоративне мистецтво, його види: монументальне, декоративно-ужиткове, оформлювальне, дизайн. Народні художні промисли України.

Тема 4. Сенсорний розвиток як чинник та передумова образотворчості в період дошкільця. Фізіологія сенсомоторної діяльності дитини. Педагогічні технології сенсомоторного розвитку дітей в образотворчій діяльності.

Тема 5. Поняття про художньо-творчі здібності і їхній розвиток дітей.

Здібності і задатки. Структура образотворчих здібностей. Анатомо-фізіологічні особливості розвитку образотворчих здібностей у дітей раннього і дошкільного віку. Періодизація розвитку образотворчих здібностей у дітей. Своєрідність творчості в образотворчій діяльності дітей дошкільного віку.

Тема 6. Образотворча діяльність як чинник та середовище розвитку особистості дитини.

Образотворча діяльність в особистісно-орієнтованій моделі освіти. Поліфункціональність образотворчої діяльності як основа різнобічного розвитку особистості дитини.

Тема 7. Види образотворчої діяльності та їхній взаємозв'язок.

Характеристика видів образотворчої діяльності: малювання, ліплення, аплікація, конструювання. Взаємозв'язок видів образотворчої діяльності.

Тема 8. Варіативні програми навчання дітей образотворчої діяльності.

Характеристика сучасних варіативних програм навчання образотворчої діяльності дітей дошкільного віку: «Дитина», «Я у світі», «Впевнений старт», «Українське дошкільця» та ін.

Парціальні (галузеві), стандартні програми з художньо-творчого розвитку дошкільників.

Тема 9. Організація особистісно-розвивального середовища для образотворчої діяльності дітей.

Вихідні положення про організацію середовища, сприятливого для розвитку дитини в образотворчій діяльності. Принципи розвитку середовища для розвитку дитини в образотворчій діяльності. Модель особистісно-орієнтованого середовища для розвитку образотворчої діяльності.

Тема 10. Форми організації образотворчої діяльності дітей.

Організація роботи з образотворчої діяльності в умовах повсякденного життя. Самостійна образотворча діяльність (СОД) та її організація. Заняття як форма організованого навчання образотворчої діяльності, їх типи і види.

Тема 11. Методи і прийоми педагогічного супроводження образотворчої діяльності дітей.

Види методів і прийомів та їхня характеристика. Інтеграція методів і прийомів для реалізації педагогічної мети в різних технологіях освітнього процесу образотворчої діяльності.

Тема 12. Розвиток у дітей здібностей до сприймання краси в різних її життєвих проявах як передумова образотворчої діяльності.

Краса природи надихає на творчість. Краса людини як єдність зовнішнього вигляду і внутрішніх характеристик. Краса праці і людини праці. Краса побуту як середовища життя людей. Краса образотворчого мистецтва як інтегрована духовна цінність для дітей та їхньої образотворчої діяльності.

Тема 13. Образотворчість і художньо-естетичний розвиток особистості в ранньому дитинстві.

Художній розвиток дитини в пренатальний та немовлячий періоди. Образотворчість і художній розвиток дитини на другому і третьому роках життя.

Тема 14. Малювання як засіб особистісного розвитку дитини.

Малювання – основний вид образотворчої діяльності дітей дошкільного віку, його особливості. Завдання навчання, алгоритми організації і педагогічного супроводження дитячого малювання в різних вікових групах.

Тема 15. Розвиток особистості дитини в процесі занять з ліплення.

Завдання і зміст розвитку дітей у процесі занять з ліплення в різних вікових групах. Обладнання та матеріали для занять з ліплення. Методи педагогічного супроводження занять з ліплення.

Тема 16. Декоративна діяльність дошкільнят як засіб і середовище особистісного розвитку.

Характеристика декоративної діяльності. Види декоративної діяльності, їхня технологія та методика. Декоративне малювання: технологія та методика. Декоративне ліплення: технологія та методика. Аплікація: технологія та методика.

Тема 17. Педагогічна підтримка обдарованих дітей.

Концепція естетної обдарованості. Ознаки і сфери виявів художньо-естетичної обдарованості дитини.

Тема 18. Альтернативні підходи до планування образотворчої діяльності.

Значення планування. Принципи планування. Види планування.

Тема 19. Перспективність і наступність в організації образотворчої діяльності в дошкільному навчальному закладі та школі.

Перспективність і наступність – принципи неперервності освіти. Сутність перспективності і наступності в освітній роботі з розділу «Образотворче мистецтво». Напрями, форми і методи реалізації перспективності і наступності.

Тема 20. Спільна робота дошкільного навчального закладу та сім'ї з питань розвитку дитини засобами образотворчого мистецтва.

Організація образотворчої діяльності дітей в родині. Форми і методи педагогічної взаємодії дошкільного навчального закладу з родинами з питань художньо-естетичного розвитку дітей.

Орієнтовні питання з курсу «Основи образотворчого мистецтва і методика організації образотворчої діяльності дітей дошкільного віку»

1. Образотворче мистецтво – специфічна форма відображення дійсності та основа для навчання дітей дошкільного віку образотворчої діяльності. Пізнавальні та

виховні функції мистецтва.

2. Принципи відбору творів живопису для дітей та методика ознайомлення їх з художніми картинами.
3. Вимоги до ілюстрацій дитячих книг та методика ознайомлення дітей дошкільного віку з книжковою графікою. Видатні графіки-ілюстратори дитячої літератури.
4. Особливості розвитку образотворчих здібностей у дітей дошкільного віку. Творчі завдання як провідний засіб розвитку здібностей до зображувальної діяльності.
5. Завдання, зміст і методика навчання предметного малювання в дошкільному навчальному закладі.
6. Основні закономірності побудови візерунків та методика навчання декоративного малювання в дошкільному навчальному закладі.
7. Завдання, зміст і методика навчання предметного ліплення в дошкільному навчальному закладі. Провідні дослідження в галузі навчання дітей ліпленню.
8. Завдання, зміст і методика навчання дітей дошкільного віку сюжетно-тематичного ліплення.
9. Аплікація як вид декоративно-прикладного мистецтва, її своєрідність та естетичні якості. Навчання аплікації дітей молодшого дошкільного віку.
10. Методика навчання аплікації дітей старшого дошкільного віку.

3.9. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 1. Предмет теорії та методики формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку та завдання курсу, як науки.

Актуальність курсу. Зв'язок методики з іншими науками. Завдання курсу: формування системи елементарних математичних уявлень та початкових математичних понять, формування математичного мислення і окремих логічних структур необхідних для оволодіння математикою в школі і загального розумового розвитку, формування початкових форм навчальної діяльності, розвиток словника дітей.

Тема 2. Становлення та розвиток методики формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку.

Становлення методики як науки. Сутність монографічного методу, його характеристика. Особливості обчислювального методу, його характеристика. Етапи розвитку методики. Внесок вітчизняних та зарубіжних педагогів у розвиток методики; Є.І. Михеева, Ф.Н. Блюхер, Т.М. Леушина; та ін. Сучасні підходи до наукових досліджень з галузі методики математики

Тема 3. Методика формування у дітей уявлень про множини в різних вікових групах.

Пізнання дітьми відношень „багато”, - „один”, „багато” – „мало”, „порівно”. Встановлення взаємно-однозначної відповідності між елементами множин, формування уявлень про рівність, нерівність множин. Вплив просторово-якісних особливостей предметів на сприймання дітьми множин. Операції з множинами:

об'єднання, вилучення, групування. Способи порівняння множин. Методика проведення занять

Тема 4. Розвиток у дітей уявлень про число, лічбу та обчислення в різних вікових групах ДНЗ.

Розвиток уявлень про число, методика навчання лічбі в різних вікових групах. Навчання кількісної лічби. Диференціювання процесі лічби від підсумку лічби. Утворення нового числа натурального ряду. Особливості ознайомлення з обчислювальною діяльністю. Ознайомлення з цифрами, знаками. Склад числа з одиниць, двох менших чисел. Порядкова лічба.

Тема 5. Методика проведення занять з навчання дітей лічби, розв'язування задач.

Натуральний ряд чисел, їх взаємозалежність. Особливості навчання дітей розв'язування задач та прикладів. Види арифметичних задач. Етапи в навчання розв'язування задач. Методичні прийоми в навчанні вирішенню арифметичних задач та прикладів.

Тема 6. Розвиток уявлень про величину предметів.

Поняття про величину. Особливості сприймання величини дітьми дошкільного віку. Завдання ознайомлення дошкільників з величиною предметів. Методи і прийоми формування уявлень про величину предметів в різних вікових групах. Особливості навчання дітей елементам навчальної діяльності.

Тема 7. Розвиток уявлень про форму предметів та геометричні фігури.

Методика формування уявлень про форму предметів та геометричні фігури в різних вікових групах. Поняття про форму предметів. Особливості сприймання форм предметів та геометричних фігур дітьми раннього та дошкільного віку. Завдання по ознайомленню дітей з формою предметів та геометричними фігурами. Методика ознайомлення дітей з формою предметів та геометричними фігурами в різних вікових групах.

Тема 8. Методика формування просторових уявлень у дітей дошкільного віку.

Поняття про простір і просторові орієнтири. Особливості сприймання простору дітьми раннього та дошкільного віку. Завдання формування у дітей уявлень про простір. Методика формування просторових уявлень у дітей різних вікових груп.

Тема 9. Методика формування уявлень і понять про час у дітей дошкільного віку.

Час і його особливості. Завдання з навчання дітей орієнтування в часі та формування часових уявлень у дітей дошкільного віку. Методика формування часових уявлень у дітей дошкільного віку та орієнтування їх у часі.

Тема 10. Планування роботи з формування елементарних математичних уявлень.

Види планування з формування елементарних математичних уявлень. Принципи планування роботи з дітьми в ДНЗ та сім'ї. Форми організації роботи з формування елементарних математичних уявлень.

Тема 11. Педагогічна взаємодія ДНЗ і сім'ї з питань формування елементарних математичних уявлень.

Роль сімейної педагогіки в індивідуалізованому логіко-математичному розвитку дитини. Особливості навчання дошкільника математиці в сім'ї. Форми роботи ДНЗ з сім'єю в процесі формування елементарних математичних уявлень. Індивідуальні та групові консультації, батьківські збори, семінари, конференції, лекції.

Тема 12. Наступність ДНЗ і початкової школи в навчанні дітей дошкільного віку математиці.

Вимоги сучасної початкової школи до математичної підготовки дітей в ДНЗ. Наступність у змісті та методах навчання дітей математиці в дитячому садку та школі.

Орієнтовні питання до вступних випробувань з курсу «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку»

1. Розкрийте особливості формування уявлень про множину у дітей дошкільного віку.
2. Охарактеризуйте процес формування у дітей навичок обчислювальної діяльності.
3. Визначіть шляхи ознайомлення з величиною у старшій групі.
4. Визначіть шляхи використання дидактичного матеріалу в процесі формування елементарних математичних уявлень дітей дошкільного віку.
5. Охарактеризуйте особливості методики ознайомлення дітей з арифметичними прикладами.
6. Складіть фрагмент заняття по ознайомленню дітей з лінійкою та сантиметром.
7. Розкрийте особливості ознайомлення з одиницями виміру (літром, кілограмом).
8. Визначіть особливості ознайомлення дітей з арифметичними задачами.
9. Складіть фрагмент заняття з формування елементарних математичних уявлень для дітей старшої групи на тему «Вимірювання сипучих речовин».
10. Визначіть вимоги початкової школи до математичної підготовки дітей дошкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА,

за якою доцільно готуватися до вступних випробувань:

4. Артемова Л.В. Колір, форма, величина, число. – К., 1997.
5. Артемова Л.В. Театр і гра. – К., 2002.
6. Баглаєва Н. Сучасні підходи до логіко-математичного розвитку дошкільнят // Дошк. виховання – 1999, № 7. – С. 3 – 4.
7. Баглаєва Н. Розвиток логічних умінь дитини. Серіація за величиною, масою, об'ємом, розташуванням у просторі // Дошк. виховання. – 2000; № 10; с. 8 – 11.
8. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) // Дошкільне виховання, 2012. - № 7.
9. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2-ох кн. – К., 2003.
10. Беленька Г., Богініч О., Машовець М. Здоров'я дитини – від родини. – Київ: СПД Богданова А.М., 2006.
11. Богатеева З. А. Заняття аппликацией в детском саду / З. А. Богатеева – М., 1988.
12. Богініч О.Л. Фізичне виховання дітей дошкільного віку засобами гри. – Київ: СП ЧП, 2001.
13. Богуш А., Лисенко Н. Українське народознавство в дошкільному закладі. К – 1994.
14. Богуш А.М. Готуємо руку дитини до письма. – Тернопіль «Мандрівець», 1999.
15. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і практика. – Запоріжжя: «Просвіта», 2000.
16. Богуш А.М. Методика розвитку рідної мови і ознайомлення з навколишнім у дошкільному закладі: практикум. – К.: Вища школа, 1995.
17. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах. Підручник/ За ред. А.М. Богуш. – К: Видавничий Дім «Слово», 2011. – 704 с.
18. Виноградова Н.Ф. Умственное воспитание детей в процессе ознакомления их с природой. – Москва: Просвещение, 1979.
19. Виховання дошкільників у праці / за ред. З.Н. Борисової. – К., 2002.
20. Вікова психологія: Навч. посібник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін.. – К.: Просвіта, 2001. – С. 5–7, 10-39.
21. Вільчковський Е.С. Критерії оцінювання стану здоров'я, фізичного розвитку та рухової підготовленості дітей дошкільного віку. – Київ, 1998.
22. Вільчковський Е.С., Курок О. І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: навч. посіб. – Суми: Університетська книга, Суми, 2011. – 428 с.

23. Впевнений старт: Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку // Палітра педагога, 2012. - № 3.
24. Выготский Л. С. История развития высших психических функций. – М.: Педагогика, 1983. – Т. 6.
25. Габова М. Знайомство дітей с геометричними фігурами // Дошк. воспит. – 2000, № 3. – С. 11.
26. Горопаха Н.М. Виховання екологічної культури дітей. – Рівне, 2001.
27. Дитина в дошкільні роки: освітня програма /наук. кер. проф. Крутій К.Л., 2010.
28. Дитина: Програма виховання і навчання дітей від 2 до 7 років / Наук. кер.: О.В. Проскура, В.У. Кузьменко, Н.В. Кудикіна; автор. кол. – К.: Київськ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – 492 с.
29. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури. 2012. – 424 с.
30. Закон України «Про дошкільну освіту» – К.: Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2001.
31. Зеньковский В. В. Психология детства: учебное пособие для вузов. — М.: Academia, 1996. — 346 с.
32. Козлова С.А., Куликова Т.А. Дошкольная педагогика. – М.: Академия, 2001.
33. Кот Н.М. Спільна робота дитячого закладу та сім'ї з екологічного виховання дошкільників // додаток до газети «Дитячий садок». - 2001. - № 45 (14).
34. Котляр В. П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей: навчальний посібник / В. П. Котляр – К.: Кондор – 2006.
35. Кравцова Е. Е. Психологические проблемы готовности детей к обучению в школе. — М.: Педагогика, 1991. — 152 с.
36. Леонтьев А. Н. Проблемы развития психики. – М.: Изд-во МГУ, 1981. – 467 с.
37. Лисенко Н.В., Кирста Н.Р. Педагогіка українського дошкілля: У 3-х частинах. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 360 с.
38. Лисина М. И. Проблемы онтогенеза общения. — М.: Педагогика, 1986. — 144 с.
39. Маляtko: Програма виховання і навчання дітей дошкільного віку /За ред. Плохій З.П. – Київ, 1999.
40. Методика ознайомлення дітей з природою: Хрестоматія / Укладач Н.М. Горопаха. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. – 432 с.
41. Методика формування елементарних математичних уявлень у дітей/ під заг.ред.О.К.Грибанової. – К. Вища школа, 1987
42. Моргун В. Ф., Ткачева Н. Ю. Проблема периодизации развития личности в психологии. – М.: Изд-во МГУ, 1981. – 84 с.
43. Непомнящая Н. И. Становление личности ребенка 6-7 лет. — М.: Педагогика, 1992. — 160 с.

44. Основы дошкольной педагогики / Под. ред. А.В. Запорожца, Т.А. Марковой. – М., 1980.
45. Островская Л. Ф. Педагогические ситуации в семейном воспитании дошкольников. — М.: Просвещение, 1990. — 160 с.
46. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: Навч. посіб. — К.: Академ-видав, 2008. — 432 с.
47. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. – К.: Академвидав., 2004.
48. Приходько Ю. О. Дитяча психологія: Нариси становлення та розвитку. — К.: Міленіум, 2003. — 192 с.
49. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія: Навчальний посібник. — Дрогобич: Видавн.фірма «Відродження», 2001. — 287 с.
50. Скиданова Л. Я., Сірченко Л. І. Декоративне малювання та аплікація в дитячому садку / Л. Я. Скиданова, Л. І. Сірченко – К., 1981.
51. Смирнова Е. О. Психология ребенка от рождения до 7 лет. — М.: Школа-Пресс, 1997. — 383 с.
52. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка. – К., 1985.
53. Сухорукова Г.В., Дронова О.О., Голота Н.М., Янцур Л.А. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі. Підручник. За заг. ред. Г.В Сухорукової. 3-тє вид., переробл. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2014. – 376 с.
54. Українське дошкілля: Регіональна програма розвитку дітей дошкільного віку / автор-упоряд. Білан О.І., 2011.
55. Фадєєва Т. Вчимося міркувати (математична підготовка дошкільника) // Дошкільне виховання. – 2000. № 3. С. 10.
56. Фунтікова О. Методичні основи формування початкових математичних уявлень у дітей 4 – 5 року життя // Палітра педагога. – 1999. - № 4. – С. 10 – 13.
57. Халезова Н. Б. Курочкина Н. А., Пантюхина Г. В. Лепка в детском саду / Н. Б.Халезова, Н. А. Курочкина, Г. В. Пантюхина - М., 1986.
58. Шульга Л. М. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях з малювання / Л. М. Шульга – К., 1995.
59. Яришева Н.Ф. Методика ознайомлення дітей з природою. – Київ: Вища школа, 1993.